

Marku

Deuxu Rybe Wihikÿ Tÿmyra,

Marku Tyyritidÿdu

¹ Kaki heka Rybe Wihikÿ juhu kaki roire. Ka Rybe Wihikÿ Jesuisi Kristumy heka rarybereri. [Tii heka Deuxu Riòre rare.] ² Myheka Isaia tyyriti-ki kia rybe rÿire:

Deuxu rarybere: —Boholake, waõwàdàdu ariteónykre akomy. Tii ary riwinykre.

³ Tii ryrymyhÿ bederahy-ki: —Kai biwinykre ry-wihikÿ Wanyrÿ dee. Òbiti tamy biwinyke.

⁴ Joaõ Sebedÿdu bederahy-txi taile ihÿmyhÿ rybe tyyriti ritÿnynymyhÿ. Tii sebenaõmy riòbitinymyhÿ. Kia riwinykemy ixi-txi töhõti reakemy taòraru-txi kia Deuxu ritakemy. ⁵ Ibutumy Judeia bede ludu mahãdu Jerusalë hãwã mahãdu-wana rare bederahy-ò. Taòrarumy relyymy rahudi tahe, Joaõ risebenyre bero Jordaõ-ò. ⁶ Joaõ rexityynyre kamelo rade tyy-di, tule iròdutyy wereysana iwetya-ki roimyhÿre. Irÿsÿna raremyhÿ, seihikÿle bidi-wana. ⁷ Joaõ rybe tyyriti ritÿnynydÿymy rarybemyhÿ: —Jiarÿ aõ aõkõ rare, waruru-di aõkõ. Inyõ wahewomu kanakre tahe iruru waruru ratyredÿñadu rare. Waratyre awityhyke. Jiarÿ riwaixÿrunymy watxireri iwataana ese-ki.

⁸ Jiarÿ bedi arâsebenyre. Tii heka Deuxu Tyytybytyhy-di arâsebenykre.

⁹ Kiatxu Jesuisi nade Nazare Kalileia bede ludu-ribi. Joaõ tii risebenyre Jordaõ bero-ò. ¹⁰ Tii

bera-ribi dotuodeu biuwetyky rarayre. Deuxu Tyytybytyhy heka bòtòe wese tamy dobehede. **11** Deuxu rybe-ò roholare biu-ribi: —Kai heka Wariòre waluu tate. Adi wadeysawihikýreri.

12 Aõwesele Deuxu Tyytybytyhy heka Jesuisi riteònyre bederahy-ò. **13** Tii bederahy-ki 40 txumy bede idi rÿire. Satanasi aõhökýmy risýnymy Jesuisi raremyhÿ. Iròdu deborehekÿ tai rÿiramyhÿ. Ýjureny iyrubudýymy rehemynyre.

14 Joaõ rare ròtenawo-ò, idita Jesuisi Rybe Wihiký ritýnynykremy dehemynyde Kalileia-ò. Jesuisi heka Rybe Wihiký ritýnynydýyre: —Deuxu Iòlòna bede-ò wahe. **15** Jesuisi rarybera: —Bedenýnanahe bede rearra. Deuxu Iòlòna bedehe iòhòra. Kaiboho ixi-txi õhõtireny reake aòrarurenny-txi bityhynybenyke Deuxu Rybe Wihiký.

16 Jesuisi aho ijàti-ki rariamy ihýmyhÿ. Tii robira tuurenny taseriòre-wana ihýmyhÿ-ò, Simaõ Pedro, Andre-wana. Tiiboho rehumy ihýmyhÿreny rià-di. Tiiboho heka waxidu roire. **17** Jesuisi rarybera tamyreny: —Kaiboho bodoibedenyke wahemy. Tai tahe araerynanyrenykre iny rimykemy utura temyta wese. **18** Tahe aõwesele rià ririrennyre. Roire Jesuisi-wana. **19** Iko roire Joaõ, Txiau, taseriòre-wana. Tiiboho heka Zebedeu riòre roire. Tiiboho hãworo-ki ratximyhýreny rià riywinymyhýrennyre. **20** Jesuisi tamyreny rarybera: —Wahemy bòdòike. Tahe aõwesele tybyreny ririrennyre teòdu-wana. Tahe tiiboho roire Jesuisi-wana ierydýynamy roirekemy.

21 Tiiboho rirònyrennyre Kafanaõ hãwã-ò. Judeu

mahādu aõmysŷdŷña txu aõkõ. Jesuisi ralore judeu mahādu dohodŷña heto-ò erydŷmy. ²² Kowa mahādu urile bede riòtiinyre irybe-ki. Tii heka irurutyhy-di riernanyre, ierydŷdu mahādu wese aõkõ rohodŷñanymyhŷre. ²³ Kia bedeu heka hâbu tyytybybina-di ratximyhŷre dohodŷña heto-ki. Tyytybybina hâbuwo-ribi rarybere: ²⁴ —Aõhebo wadi botŷnykre Jesuisi Nazare ludu. Biwahubenykre aõbo? Jiarŷ araeryre mobo kai tatehe, kai heka hâbuõtyhy inatyhy Deuxu-ribi kai tate. ²⁵ Jesuisi tarurumy rarybere: —Kai rybeõmyke. Iribi bòhonyke tyytybybina. ²⁶ Tyytybybina hâbu riatyre riworŷsŷworŷsŷnylemy. Tyytybybina ryryre rybe iteremy, idi ròhonyre. ²⁷ Ibutumy iny ribedeòtiinyre. Ritŷraxinyre ijõ: —Aõwexe ratxireri, aõerydŷnatŷmyrabo ratxireri. Tii riteõnyre tyytybybina. Tyytybybina Jesuisi rityhynyre. ²⁸ Ityhynina Kalileia bede bedemy reare.

²⁹ Tahe dohodŷña heto-ribi ròhonyrenyre. Jesisi, Txiau, Joaõ-wana roirenyre Simaõ, Andreboho heto-ò. ³⁰ Simaõ riore lahi roimyhŷ rubunamy. Tahe aõwesele tuu relyyre Jesuisiko. ³¹ Jesuisi rimyre tebò-ki, tahe, aõwesele irubuna ixãwira. Idi tahe hâwyy tamyreny bede redere.

³² Txu ralomy rahudi, ibutumy tamy didydenye inybina bina. Tule iny tyytybybina tamy didydenye. ³³ Ibutumy iny hâwã ludu iheto ijõ wirotyre. ³⁴ Tii ibutumy binana òta òta riywinyre. Sôwemy tyytybybina riòlòdŷnyre. Tyytybybina Jesuisi rierymyhŷre. Tai tahe Jesuisi riijõnyre tyytybybina rarybekeò.

35 Rudile Jesuisi rare bederahy-txi rexítóenykremy. **36** Simaõ, ijõ mahãdu-wana Jesuisi ijesetyhymy roire. **37** Tiiboho Jesuisi raharenyre. Tamy rarybere: —Ibutumy iny arãijererri. **38** Jesuisi tamyreney rarybere: —Rokoikehe rekexinoranyrenye hãwã witxira-ò. Jiarõ tamyreney rybe tyyriti aritõnykyremy. Iurenana tahe jiarõ anade. **39** Jesuisi rare ibutumy Kalileia bede-ò. Tyytybybina iny-ribi riteònyre. Tule dohodõýna heto-ki tii rybe tyyriti ritõnynyre.

40 Hãbu tyybina mahãduõ Jesuisi-ò nadé. Tii tatiowotimy resere Jesuisiko-ò. Tahe Jesuisi-ò hãbu rarybere: —Adee awikeki tahe, biwateytenyeke. **41** Jesuisi juhu urile riwotõenyre. Tii hãbu ritorunyre. Tahe rarybere: —Wadée awire, atyy awimy relekre. **42** Tahe aõwesele ityybina reytera. **43** Jesuisi hãbu riteònyre. Rarybere: —Kai tahe inyõdee rybeõmykre. **44** Kai bexiteõsinykre Deuxu aõmysõdõýdu-ò. Iwese Moisesi röerynadõýnyre wese, kai bexiteõsinykre. Kia heka inydee deõsinamy riteõsinyre. Kia iny rieryke timybo teytemy atximahãtemy. **45** Tahe hãbu rare ibutumy inyko relyyra. Kia heka Jesuisi tahe uritere hãwãhãkõõ-ò ralõõhyyre. Tahe bederahykile rare. Ibutumy iny tamy rare ibutumy bede bede-ribi.

2

1 Tiutxuõmybo Jesuisi dòõsede Kafanaõ-ò. Idi tahe rybe reare rehemynymy ratximyhõ heto-ki. **2** Tahe iny, aõriõre aõkõ, tamy wirotyre heto ijõ-ò. Tahe Jesuisi relyymyhõ Deuxu rybemy. **3** Hãbu inaubiòwa heka hãbubina-di tamy

detyydenye. Kia hābu rawòronyre taumy-ki.
⁴ Jesuisi-ò rehemynyōhykylere iny sōwerek. Tahe raòwonyrenyre idi heto ratyytyre-ò. Hetotyre riraynyrenyre tahe reru-di diberesedŷŷnydenye byretyre-ki Jesuisiko-ò. ⁵ Jesuisi rieryre hābu rityhynyrenyre, tai rarybere hābubina-ò: — Waexi aòraru-ribi araxitarasadŷŷnyre. ⁶ Bede ywina erydŷŷ mahādu rorukurenryrer, ixideele rarybemy rŷŷimyhŷre: ⁷ —Aôherekibo hābu kiawese raryberer. Tii iòwe òwelemy raryberer. Deuxu dee aôbina binalemy raryberer. Mobo tahe òraru-ribi iny ritake. Deuxule òraru-ribi iny ritake. ⁸ Jesuisile roholaõlere ihârele rieryre aômybo raryberenyre. Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Aôherekibo kiawese tarybetenyteri. ⁹ Tibohe isiraõtyhyre, tuu ararybeke: —Aòraru-ribi anaixitarasadŷŷnyre ada myike, abyre bimyke, mariake. ¹⁰ Kaiboho bierykemy Deuxu Riore Hâbutyhyhykŷ irurudire iny òraru-ribi iny ritakemy. ¹¹ Tahe hâbubina-ò rarybere: — Boholake, myike, abyre bimyke tahe makre aheto-ò. ¹² Tahe hâbu rŷŷire, tabyre rimymy tahe rare ibutumy inyru-ò. Ibutumy bede riòtiinyre tahe realàre Deuxumy. Ibutumy rarybere: —Tiu heka aômy kawese rabiôhyymyhyre.

¹³ Jesuisi rare ahohokŷ ijà-ò. Ibutumy tamy doide. Tii iny ribedeerynyre. ¹⁴ Levi, Afeu riore, ronymyhŷ nierumynydu hetowo-ki. Jesuisi ibire-di rareò, tii robira. Jesuisi heka Levi-ò rarybere: —Waijoimy mynake. Tahe rŷŷimy reare Jesuisi iroi-ò ralore.

¹⁵ Jesuisi taerydŷŷna-wana rorukure Levi

hetowo-ki. Tule nierumynydu mahāduō ronymyhŷre òrarudu-wana. Ibutumy riroximyhŷrenyre. Sōwemy heka kia iny mahādu Jesuisi riheludunyrenyre. ¹⁶ Bede ywina erydŷŷ mahādu, lahi rybe-di erydŷŷna mahādu tuu robirenyra. Idi raryberenyre Jesuisi erydŷŷna mahādu-ò —Aõhererekibo tii riroxitirer òrarudu-wana, nierumynydu-wana. ¹⁷ Jesuisi roholareu, tamyreny rarybere: —Iny ibinaõkeki tahe luahidu tamy kanaõtyhy. Tahe iny ibinakeki, tamy kanake bina-ò. Òbiti mahādu itxemy aõkõ anade. Tahe òrarudu mahādu itxemy anade.

¹⁸ Joaõ erydŷŷna mahādu, lahi rybe-di erydŷŷdu mahādu-wana byreõhyky txuu tutyhyle rŷimyhŷrenyre. Tahe roire Jesuisi dŷŷraxidŷŷmy. Inyõ Jesuisi rityŷraxyinyre: —Aõhererekibo Joaõ erydŷŷna mahādu byreõmy rŷiõmyhŷre. ¹⁹ Jesuisi rirawayonyre: —Heriduō, itxeredu-wana ratxireriu, byreõmy rŷiõtyhy tutyhylemy. ²⁰ Tiutxulemybo tahe heridu iribi kanatakre, tai tahe byreõmy kŷnyikre tutyhylemy. ²¹ Moheka tyytŷmyra dòbôna ritidikre tyytyby-ò. Idi inatyhymy dòbôna rayjakre tahe tyytyby sōwemy raykake. ²² Moheka òteti bederatyube tŷmyra rihynymyhŷre iròduty walabuutybywo-ò. Idi tahe raberyrònzymyhŷreu, urile iròduty walabuu raykake tahe irube rejujuke. Tule iròduty walabuu ribinadŷŷnzymyhŷre. Irubetŷmyra awire heka iròduty walabuu tŷmyrarokile.

²³ Judeu elehydŷŷnareny txu Jesuisiboho ririranymyhŷrenyre maixõmo wesena oworumy, tai ierydŷŷna riõrõmyhŷrenyre riroxirenykemy.

²⁴ Tahe lahi rybe-di erydŷŷdu mahâdu rarybere Jesuisi-ò: —Aõherekibo aerydŷŷna mahâdu riwinyrerri aõwidŷŷna aõkõ karare sabado txu. ²⁵ Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho aõbo teriranyõletenyta tyyriti-di. Iwese Daviboho-wana aõhebo rotŷŷnyrerri aõmy rekoarenymahâu, rama rahumyhŷrenyu. ²⁶ Tii ralore hetotyhy-ò. Tai tahe orotxu sira ybina riyre, tule tamahâdu-ò riwahinyre. Kia tahe Deuxu deòdule rirŷŷsmyhŷre. Kia Davi aõhebo rotŷŷnyre Abiata heka Deuxu deòdu wedurau. ²⁷ Jesuisi tamyreny rarybere: —Sabado txu heka rawidŷŷre inydee, iny tahe rawidŷŷõre sabado txu dee. ²⁸ Deuxu Riore Hâbutyhyhykŷ tahe sabado txu wedu rare.

3

¹ Ixityre Jesuisi ralore dohodŷŷna hetowo-ò. Hâbu debò binahakŷõ tai ratximyhŷ. ² Lahi rybe-di erydŷŷdu mahâdu Jesuisi retehemyhŷrenyre. Jesuisi sabado txuule riteytenykeki, tiiboho rarybekemy aõbinabinakibo raharenykemy Jesuisi. ³ Jesuisi heka hâbubina-ò rarybere: —Manake. ⁴ Tahe Jesuisi ijõ mahâdu-ò rarybere: —Aõwihihikŷwidŷŷ awire ada aõbinalemy widŷŷ awire. Tibohe awire, itarasa-ki aõbo ada rubu-ki aõbo. Hâbu mahâdu urile riyryre. ⁵ Jesuisi tamyreny retehere raõbinamy. Tii heka iaõna aõna riwotðenyrenymyhŷ. Jesuisi hâbu debò bina-ò rarybera: —Ebò biterenyke. Tai tebò riterenyreu, aõwesele awimy relere. ⁶ Lahi rybe-di erydŷŷdu mahâdu rara Iòlò Herodi mahâdu-ò. Tiiboho raryberenyre timybo tahe Jesuisi rirubunyrenyke. ⁷ Jesuisi rexitare

taerydÿýna mahădu wana aho-ò. Tahe sôwemy iny Judeia mahădu, Kalileia mahădu riheludunyre.

⁸ Ibutumy aõna aõna roholare Jesuisi riwinyreò. Tahe sôwemy tamy nadé: Jerusalë hâwâ mahădu, Idumeia hâwâ mahădu. Iny Jordaõ bero ijà-ribi tule nadé. Tule iny Tiro hâwâ, Sidõ beà hâwâ-ribi iòhomy tamy nadé. ⁹ Tahe Jesuisi taery mahădu-ò rarybere: —Walawò bidiwykre. Iny sôwemy dori rehemynyreri. Kidiwawotõmonykre òsana. ¹⁰ Ibutumy bina mahădu ibymy tebò reareri ixideytedÿýmy. Urile iny sôwemy riywinyre dori. ¹¹ Tyytybybina Jesuisi reteherenyreu, urile iko-txi resere ryryreri: —Kai Deuxu Riore tate. ¹² Tai tahe Jesuisi rarybere tyytybybina-ò, uritere iteòsidÿýõmykemy.

¹³ Tii raòwonyre bederatòòmy. Tahe taerydÿýna-ò ryryre tibo tamy reòbykemy. Tahe tamy nadé. ¹⁴ Tahe ierydÿýna waòinatxi reuròmy rarunyre tii-wana rarekemy, rybe ritñynydÿýkemy. ¹⁵ Tule iruru-di rarekemy inybina riteytenykemy. Tule irurudikemy tyytybybina riteònykemy. ¹⁶ Kie ierydÿýnanirenyre: Simaõ, (tii tahe Jesuisi ijõni riwahinyre, Pedromy) ¹⁷ Txiau ijõ, tii Zebedeu riore rare. Kia seriore Jesuisi rininirenyre, Boanejimy, inireny. Kia heka irybereny rare, Biumytxy riòrereny. ¹⁸ Ijõ heka Andre, Filipi, Bartolomeu, Mateu, Tome, Tadeu, Txiau. (Kia Txiau heka Afeu riore rare.) Ijõ Simaõ iwitxira, (tii brebuõmy rybe-ki, tasubedeluudu wahe.) ¹⁹ Judasi Isariò ijõre, kia heka Jesuisi riwahinyre iòludu-ò.

²⁰ Tahe Jesuisi nalode taheto-ò. Ixityre iny sôwemy tamy nadé. Tai tahe Jesuisi

taerydŷŷna-wana riroxiŷhyre. ²¹ Idi tahe Jesuisi leinareny itxŷtesana roholarenyre, riòryrenyre. Tiiboho raryberenyre: —Jesuisi itxŷte iôhôlere. ²² Bede ywina erydŷŷ mahâdu doide Jerusalë-ribi rarybemyhŷrenyre: —Belisibu idi ratximyhŷre. Tyytyby wedu ruru-di tyytybybina iny-ribi riteònnyreri. ²³ Jesuisi inyko ijyymy relyyre: —Timy taheka Satanasi rexiteònnykre Satanasi. ²⁴ Iòlònà wiribi rexihitxinykeki tahe, rexihukre ibutumy wiludu. ²⁵ Tahe sŷro luduõ wiribi rahitxikeki, rŷiôtyhy. ²⁶ Satanasi rŷikeki reburemy, tii ixiòbitile rexirubunyke. ²⁷ Inyõ heka hãbu rurutere hetowo-txi ralòôtyhy. Tai rawasinykeki, urile iny ritaataake. Urile hãbu rataataakeki, iròòbymy iny rawasinyke. ²⁸ Inatyhy jiarŷ adee ararybereri, ibutumy òraru heka kanaixâwidinykre hãbu dee aôtxile aôbina binamy rarybemyhŷre. ²⁹ Kia inyõ aôtxile aôbina binamy Deuxu Tyytybytyhymy rarybekeki, tiu heka iòraru rataôtyhy. Kia òraru riwinyre tîiehyymy rarekemy. ³⁰ Jesuisimy kiamy narybedenyde: —Tii heka tyytybybina dire.

³¹ Tadi tahelŷŷna-wana nadé. Tahe ahanakile ritamanyre. Tamy riteònnyrenyre iòrysamy. ³² Iny sôwemy iwerora-di ronyre. Tahe Jesuisise-ò rarybere: —Adi aseriore-wana ahanakile nyide, araijereri. ³³ Jesuisi rarybere: —Mowe nadi rare, waserioreboho rare. ³⁴ Juhu urile idi retehereri iwerora-ki. Tahe rarybere: —Betehekre, kai-boho ibutumy kaki nadiwesere, waseriore wese toite. ³⁵ Inyõ aõna aõna riwinymyhŷkeki, Deuxu dee awira. Kia heka nadi, waseriore roire.

4

¹ Jesuisi ròòsera ahobero ijà-ò iny dohodÿýmy. Sòwemy iny wirotyre. Tai Jesuisi ronyre hâworo-ò tahe rexitaranyre ahorò-ò. Aho ijà-ò iny wirotyre ijomonyre. ² Tii aõna aõna sòwemy roerydÿýnanyre ijyytyhydile. Kaa ijyymy tii relyyre: ³ —Boholake, alòbòròna-di dehudu rara alòbòrònamy. ⁴ Alòbòròna-di rehumyhÿu, ijò ryro-txi resere. Tahe nawiixõmo rirore. ⁵ Ijò rejujure manarutàsu-txi. Tahe aõwesele raumynyre iraruxiõlemy su dori ibutere. ⁶ Irauxiõreki, bede tòtee alòbòròna rimoenyre idi rurura. ⁷ Ijò oworuty resere edehu-txi idi ruhunyre edewanale. Tai tahe ede-ò riòdesenyre tai raratomyñlere. ⁸ Ijò resere su witxira wihiikÿ-txi. Kia tahe raumynyre. Tahe sohoji oworutyõ 30my iraty raratomyre. Ijò oworuty 60my raratomyre. Ijò tahe 100my raratomyre. ⁹ Tii rarybera: — Kaiboho aõbo ðhõtidirenyre, inatyhymy warybe-ò boholake. Adee awikeki, bierybenyke.

¹⁰ Iny robÿtÿreu, ijò rarilere ierydÿýna mahãdu-wana. Tiiboho rÿýraxire Jesuisi-ò: — Aõhekemybo telyta ijyymy. ¹¹ Jesuisi tamyreny rarybera: —Deuxu Iòlona rybemy Deuxu araerynanykre. Kia heka tuu teeryõmahâte. Kowaboho-ò jiarÿ urile ijyymy relyyra. ¹² Tai tahe kia wesele relyyra.

Iny retehemyhÿkemy tahe robiõhyymyhÿre. Roholamyhÿre ta, rieryõhyymyhÿre. Tai tahe ralòkemy aõkõ, taòraru riixãwididÿýnakemy aõkõ.

¹³ Tii tamy rarybere: —Kaiboho aõbo teeryõhyyletenyteri ijyy. Ihâre tahe timykibo

bierybenyke ijyy ibutumy. ¹⁴ Aloborodu rehumyhÿ alòbòròna-di. Kia oworuty heka rybe wese rare. ¹⁵ Oworuty ryijàti ludu heka iwese urijohonadu wese heka rare. Rybe-ò roholarenyre, Satanasi nadé rybe iwo-ribi ritakremy. ¹⁶ Manarutàsu ludu iwese iny reysamy roholarer. ¹⁷ Iny urihimyòle rarorehenemyhÿre iraruxi sôweõreki. Idihe rasirara irybe. Tule iny ralahatxinamyreki, ihyle tahe riixâwidinyra. ¹⁸ Ede rawo ludu iwese iny witxira roholarer. ¹⁹ Tiiboho taaõmydÿñadile rôhõtinymyhÿre. Sôwemy nieru-di ratxikemy rexinohõtinymyhÿre ta nieru riitxenamymyhÿre. Ijõ aõna aõnadile rexinohõtinymyhÿre. Kia aõna aõna rybe rirarutxinyymyhÿre. Tai tahe rybe rararatnyomyhÿre. ²⁰ Suwihiķy ludu iwese iny witxira roholarer. Kia inatyhymy rŷireri heka rararatnyre alòbòròna rararatnyre wese. Ijõ rararatnyre 30my, ijõ tahe 60my rararatnyre. Ijõ tahe 100my rararatnyre.

²¹ Tii rarybera tamyreny-ò: —Uritere loosòna ideõmyke butxi worawo-txi ada herina raworawoõ-txi aõbo. Loosòna bidekre bedewiõ-ò. ²² Inyõ iwòteõmy aõna aõna tiiehymy. Tiutxulemybo ratñykemy ihÿre. Iwòteõmy atximahãbenyke aõu bodobikemy atximahãtenyte. ²³ Kaiboho aõbo õhõtidirenyre, inatyhymy boholake. ²⁴ Tahe Jesuisi tamyreny rarybera: —Kaiboho inatyhymy boholaben y tamy taholamahãtenyteò. Urihixina iwese teõteri wesele, kai biwykre. Ihãre tahe biwykre ijõ teõta-ribi ritamy. ²⁵ Hâbuõ ijõdikeki tamyle rawahidÿyke, tahe hâbuõ ijõõkeki iribi ratatyhyke.

26 Jesuisi relyyra kia ijyymy: —Deuxu Iòlòna kia ijyy wese rare. Hābu rehumyhŷre alòbòròna-di suò. **27** Hābu rumy rōrōmyhŷre txulemy rexixamyhŷre. Tii rieryōlemyhŷre timybo alòbòròna ratybienymyhŷre. **28** Suu ixi dee sohojile raratomyra. Juhuu iòle ramyhŷre. Idi tahe raratomyhŷre, ihewonau, tahe, iraty rasònomyhŷre. **29** Bederaty rasònomyhŷreu, iyresydu riteònymyhŷre. Mayrabu-di riòròkemy bederatysò butudŷña dori rexihumyhŷre.

30 Tii rarybera, Deuxu Iòlòna wexe aōwesere. Aō-ò wexe rikioirenykre. Tiwexe ijyy kawesere. **31** Kia heka mostardaty wesere. Tii heka iylatyhymy ratximyhŷre kabede-ki. **32** Tahe tii raumynymyhŷre wana, ireitòbòròdŷñ ratyre rarurururunymyhŷre. Tahe nawii tamyle rasŷnymyhŷre. Iubòròrò rawolemy taheto riwinyre.

33 Tahe Jesuisi Deuxu rybemy rierynanymyhŷre. Kia ijyy wese sōwemy ijyy rierynanymyhŷre. Kialemy iny-ò Jesuisi relyymyhŷ ibutumy tamy reny ritynynynyhŷreki. **34** Kia-ò riòbitinyõlere ijyyõ. Tahe iny-ribi irehemty taerydŷña-ò riòbitinyre.

35 Iu txu txiorolemy Jesuisi rarybere taerydŷña-ò: —Rikiòhòrerenyke kowa weribi ijà-ò. **36** Sōwemy iny rarire aho ijà-ki. Tahe taerydŷña tamy ralore. Roire hāwò-di. Tahe ijõ hāwò idi ratximyhŷre. **37** Tahe bede binahakŷ rexide- lenyre yhymy. Tahe òbò hāwò rihâtenymyhŷ tai ritŷmynykemy ritelenyre. **38** Tai tahe Jesuisi rōrōmy roimyhŷ töro-ki irati tarahynatyre-ki. Tai tahe riixixanyre. Ijõ rarybere: —Waerydŷñdu, adeehe

awimy aõbo iny ituerenykre. ³⁹ Rexixamy Jesuisi. Tii yhy riixãwididýnyre. Tii ahohoký-ò rarybere: —Biyryke! Tai bede ruhuwihikýre. ⁴⁰ Tamyreny rarybere: —Aõhererekibo kaiboho taberutenyteri? Deuxu aõbo tetyhynyõmahätenyte? ⁴¹ Tai tahe tiiboho bede riõtiinyrenyra. Tahe widee raryberenyre: —Mowexe tuu yhy ahohoký-wana irybe riywinyke.

5

¹ Ritehemynyrenyre ijõ berohoký weribi ijàna-ò. Kowa heka ibutumy hãwãhãký Kadarena inirenyre. ² Jesuisi hãworo-ribi resereu, hãbu tyytybybina-di robire ròhonyreri wabede-ribi. ³ Kia heka tiiemy rasñymy raremyhý wabede-ki. Katahe wiji moheka womati reroti-di rataataaõtyhy. ⁴ Aõdorihe òhõõre tebò iwa rataataare womati reroti-di. Tiiemy heka rimoenymyhý. Teòruty ludu tawararu ludu tule ritòtynymyhýre iyresymy. Moheka iruruõre iny erydýýmy. ⁵ Txuu ruu-wana heka tii rasñyre wabedewo-ki. Tii rariamyhýre bederatõõmy. Tule rirajuamy tai rexihätenyre mana-di. ⁶ Tai tahe Jesuisimy robireu, tii raijaranyre Jesuisi-ò. Resere tatiowotimy Jesuisiko-ò. ⁷⁻⁸ Jesuisi tyytybybina-ò rarybere: —Iribi bòhonyke. Tahe tyytybybina rarybera: —Aõwe wadi tate. Kai, Jesuisi, ibutumy inyõ dee inyratyre tate. Kai Deuxu Riõre tate. Lãhãmy lãhà, uritere aõbina binahakýmy wahõrõdýýõmykre. ⁹ Jesuisi ritýýraxinyre: —Mobohe anire. Tyytybybina rirawyõnyre: —Wanirenny sõwetyhyre wasõwerenyreki. ¹⁰ Urile karibi wateõdýýrenyõmykre. ¹¹ Tahe kowa-ki

ixŷni juramy riroximy rŷimyhŷ bederatò-ki.
¹² Ibutumy tyytybybina rexítöenyrenyre: — Biwateònybenyke ixŷni jurawomy aralörenykemy.
¹³ Tahe Jesuisi riteònyre. Tyytybybina aôwesele ròhonyre tahe ixŷniwomy ralore. Ixŷni jura tahe raòrunyre rejuexunyre ijötira-ribi. Berawo-txi tahe rabòròròre ahohokŷ-ki. Inatxi mil ixŷni rabòròròre. ¹⁴ Ixŷni-di itxeredu reare ijyymy ibutumy hâwâ hâwâmy relyyrenyre. Tahe iny dirahude tamy itxeremy. ¹⁵ Tiiboho Jesuisi-ò doideu, tuu robirenyra hâbu tyytybybina-di raremyhŷ. Tii rexitynyny ronymyhŷre. Tii heka ôbitimy rôhõtinymyhŷre. Tai iny mahâdu rabedeòtiidŷnyre. ¹⁶ Tiiboho tuu robirenyre, ijô-ò relyyrenyre ixŷni ijyymy, timybo aôhebo rotŷnyremy hâbu tyytybybina-di ratximyhŷre. Tule relyyrenyre timybo rotŷnyre ixŷni jura. ¹⁷ Iny rexítöenyre Jesuisi-ò rexitakremy isureny-ribi. ¹⁸ Jesuisi hâworo-ò ralore. Tahe hâbu tyytybybina-di ratximyhŷre, rexítöenyre Jesuisi-wana rakemy. ¹⁹ Tahe Jesuisi idy derare. Tamy rarybera: —Mahe asŷ-ò, aijoi-ò belyyke aôna aôna Deuxu adee riwinyremy, iwese tii araruxetòenymyhŷre wese. ²⁰ Tahe hâbu rare Debòwiò hâwâreny-ò. Ibutumy Jesuisi aôna aônamy ixidee riwinyremy relyyre. Ibutumy iny ribedeòtiidŷnymyhŷre.

²¹ Ixityre Jesuisi rare ahohokŷ weribi ijà-ò. Ixidee iny sôwemy ributunyre. Tii heka ihŷmyhŷ ahohokŷ ijà-ki. ²² Tahe dehemynyde tamy dohodŷyna heto weduõ. Ijairu inire. Tii Jesuisi robireu, resere tatiowotimy iko-txi. ²³ Ijairu rarybere Jesuisi-ò: —

Wariòre irubu iòhòtyhylemy roireri. Kai manakre tamy ebò bitidikremy. Tai awimy relekre, ru-ruötyhy. ²⁴ Tahe Jesuisi tii-wana rare. Iny sôwemy tule rare iòhòkile tamy rÿire.

²⁵ Kia heka hâwyysõ binamy ramyhÿre. Ihälubu rejuunymy raremyhÿ. Beòra waòinatxi reuròmy rejuunymyhyre, rihuôhyy raremyhÿ. ²⁶ Tii aõhökÿmy rotÿñymyhyre sôwemy òhotibedu mahâdu-di. Tahe awimy rotÿñolemyhÿre. Urile tanieru ibutumy rahure òhotibedu mahâdu-ki. Awimy releõlemy, ire bede-ò resere. ²⁷ Tahe roholare Jesuisi nina-ò tahe iòhò-ki nadé inyy-ki. Idi ihewo-ribi rimyra ityynora-ki. ²⁸ Hâwyx ixidee rarybemyhÿre: —Krile itykynora-ki karimykeki, karekyteke. ²⁹ Tahe aõwesele ihälubu ijera ixâwire. Ixidee awimy rôhôtinyre. ³⁰ Jesuisi rieryre iruru iribi ròhònnyremy, tai rarybere: —Mobo watynnora rimyra. ³¹ Tahe ierydÿyna raryberenyra aõhererekibo tuu tarybeta ibutumy taheka iny abirelemy rÿireri. ³² Jesuisi retehemyhÿre urile mobo rarekemy. ³³ Hâwyx rierymyhÿ aõhebo rotÿñyre. Tii ruberumy Jesuisiko-ò resere relyykemy iko. ³⁴ Jesuisi rarybera: —Lery, atyhydÿyna kÿnyhe aratara. Mahe, kai dori texiywinya.

³⁵ Tii rarybemyhÿò, dohodÿyna wedu deòdu rehemynyrenyreri. Tiiboho raryberenyra: — Wawedu, Ijairu, ariòre rurumy roireri. Aõmybo tahe Erydÿdu-di atxiteri. ³⁶ Jesuisi kia-ò roholara tahe rarybera dohodÿyna wedu-ò: —Brebuõmy, urile bityhynykre. ³⁷ Jesuisi-wana roire, Pedro, ijõ Txiau, ijõ Joaõ. Joaõ heka Txiau seriore rare.

Kaòle heka reòbyre tii-wana rakemy. ³⁸ Dohodýña wedu heto-ò dehemynydeu, ixiyjadý-ò roholara, robureriò, rirajuareriò. ³⁹ Jesuisi ralore tahe rarybera: —Aõhererekibo tabutenyteri. Hirarihiký rurumy aõkõ roireri. Tii urile rôrõreri. ⁴⁰ Juhu urile tai rutxuenyrenyra Jesuisi-ki. Tahe Jesuisi ibutumy iny riòlòdýnyra hetowo-ribi. Tahe isele, tybyle, ixidee rimyrenyra ratxirenkyem. Tahe tamy rirónyrenyre tai hirarihiký roimyhýò. ⁴¹ Jesuisi hirarihiký debò rimyre tahe rarybera: —Talita kumi. (Katahe iwitzira rybemy rarybera. Kiamyreri heka, mynyikemy.) ⁴² Aõwesele hirarihiký rýmy rearra. Tahe rariara aõmyreki iwyra waðinatxi reuròmy iwyramy. Tahe urile bede riòtiinyrenyre. ⁴³ Jesuisi riteranyre moõ rierydýkemy aõkõ. Jesuisi tule rarybere: —Rýsýna tamy biwahinskyre.

6

¹ Jesuisi dexitade kowa bede-ribi. Tahe tauladu tybiena hâwã-ò dehemynyde. Taerydýña mahãdu riheludunyre. ² Sabado txumy rierynanyre dohodýña heto-ki. Sôwemy iny roholamy rýmyhý bede riòtiinymy. Tahe rarybere: —Tiribibo kia hâbu aõna aõna bede rieryre. Aõbedeeryhykýbo ratximyhýre. Timyta heka bedeòby riwinyre. ³ Kia aõbohe aõwidýydule ratxireri, Marie riòrele. Tiiboho aõbohe Txiau, Jyje, Judasi, Simaõ, seriorebohole ratxirenryreri. Terýboho aõbohe tule kakile ratxireri. Ibutumy iny heka Jesuisi derarenyre. Irybe rityhynyõre. ⁴ Jesuisi rarybere tamyreny: —Deuxu rybedýydu heka tyhydýña ritaõlekre tahãwãreny-ribi,

taijoi-ribi, tasŷ-ribi. ⁵ Tahe Jesuisi kowa-ki bedeòby riwinyölere. Urile tebò ritidire inybina bina tyre, taile riteytenyre. ⁶ Jesuisi urile bede idirenry riòtiinyre rityhyñyôlemyhŷrenyreki. Tahe Jesuisi reurore hâwã hâwã-di erydŷŷmy.

⁷ Tii ixidee ributunyre tawaòinatxi erydŷŷna mahâdu. Tii riteònnyre inatxi inatxi iubŷtŷnyre. Tamyreñy taruru-ribi riwahinyre tyytybybina deòdŷŷki. ⁸ Jesuisi tuu rarybere: —Urile biwykre adebôna. Uritere orotxu aõkõ, nieruhyna aõkõ, nieru wereysanawo-ki aõkõ, iwydysyrenyõmykre. ⁹ Uritere waubehetyõmy noõmykre. Uritere inatximy wirawomy tyy-di ixityydŷŷõmykre. ¹⁰ Hâwã-txi malòkeki, tiiemy taile bonykre tiubedemybo iribihyle bòhonykre. ¹¹ Titxi behemynybenykeki, uritere iny erarenemy reakeki, roholaõkeki, txiòrare, urileta awareny bitòtynykre bede erynamy. ¹² Tahe tiiboho roire. Rybe ritŷnydŷŷmyhŷre iny ixidee rexirahîrenykemy. ¹³ Tyytybybina irehemy iny-ribi ririradŷŷnykemy. Sôwemy inybina tyre òlŷre ritxiwire. Tai tahe riteytenyre.

¹⁴ Kia heka iòlò Herodi roholara. Jesuisini dori erynatyhymy raremyhŷ. Tahe ijõboho rarybemyhŷreny: —Joaõ Sebedŷŷdu rexixara rubu-ribi. Ijõ rarybemyhŷreny: —Eliale ratxireri. ¹⁵ Ijõ rarybera: —Deuxu rybedŷŷdu ratxireri. Deuxu rybedŷŷduõ wese heka ratxireri. ¹⁶ Herodi roholareu aõbo Jesuisi riwinyreu, rarybera: —Kia hâbu Joaõ ratxireri. Kia heka irati reorore heka rare. ¹⁷ Kia heka iòlò Herodi riteònnyre imynamy. Idi tahe ritisanyre ròtenawo-ò. Taseriore hâwy

òraru-ki kia riwinyre. Filipi iseriòreni rare. Iseriore hâwyyni Herodia rare. Herodi, Herodia-wana roire iseriòre riòrese-wana. ¹⁸ Juhuule Joaõ rarybere Herodi-ò: —Kai aõkõre aseriòre hâwy-di mabeõtyhy. ¹⁹ Herodia tamy iky reamyhÿ rirubunykemy ratximyhÿ tahe aõkõhyylere. ²⁰ Herodi tahe Joaõ rityhynyre. Tii rierymyhÿre Joaõ hâbu wihikÿ ratximyhÿ. Tai riyrubunyre ròtenawo-ki. Herodi Joaõ roholareu, urile bede riòtiinyre urile roholawihikÿre. ²¹ Kia txuu ibeòra reare Herodi lisina berenamy riwinyre. Tahe ibutumy hâwâ dinodu, soldado wedu mahâdu, tule ibutumy hâbu ninihikÿ Kalileia mahâdu-ribi rihuòtere. ²² Ijadòma ralore resere, Herodia riòre. Herodi, iny huòtedu mahâdu-wana tamyreny awire. Iòlò ijadòma-ò rarybera: —Aõtxile aõma wadée bexitòenyke, adee ariwahinskyre. ²³ Inatyhymy adee ararybekre. Waaõna aõna iweeremy bexitòenykeki, adee ariwahinskyre. ²⁴ Ijadòma tadi ritÿraxyinyre aõmybo tahe tamy rexítòenykre. Ise rarybera: —Joaõ Sebedÿkÿdu rati kai bexitòenykre. ²⁵ Tahe ijadòma ròòsere iòlò-ò. Tahe ijadòma rarybera: —Joaõ Sebedÿkÿdu rati kai biwahinskyre hyna tyre-ki. ²⁶ Iòlò sôwemy rabedewore irybe-ki. Rexitxiõnyölere iny dori sôwemy ibire-ki. ²⁷ Iòlò soldado rariare Joaõ rati òrysymy. Tahe irati riorore ròtena-ki. ²⁸ Tahe irati diwyde besetyre-ki. Ijadòma-ò riwahinskyre, tahe ijadòma tadi-ò riwahinskyre. ²⁹ Joaõ erydÿyna rieryreu tahe, nade iumy òrysymy. Tahe iumy riwyre wabede-ò.

³⁰ Jesuisi erydÿyna mahâdu ròòserenyre Jesuisi-ò.

Tahe relyyrenyra ibutumy aõmydõõnana tule ibutumy rierynanymyhyre. ³¹ Jesuisi tamy rarybere: —Inyboho sohojile rokoiren bederahy-txi ixielehydõõmy. Tii dori rarybera tamy heka byrena iõhõtyhyõlere tamy roxina raõhõõlere. Iny sõwemy tamy wii reutydynyreri. ³² Tahe tiiboho sohojile hãwõ-di roire bederahy-txi inyõ-õ. ³³ Iny sõwemy tuu robira ròhõnyrerimy. Tahe iny ibutumy hãwã hãwã ludu raijaranyre tõrõsõna-õ. Tiibohole juhu rehemynyre iko-ki. ³⁴ Jesuisi rororeu, tahe inymy sõwemy robire, riraõreriõ. Jesuisi tamy ratõenymyhyre. Tiiboho dori iwese budoeni idi itxereduõmy rÿireri wesemy. ³⁵ Txuu raloreu, ierydõõna mahãdu Jesuisi-õ roire. Tiiboho rarybere: —Ka kõnyhe bederahy roire txuuke rexihura. ³⁶ Kai tahe iny biteõnykre hãwã hãwã mahãdu-õ rÿsõna ixideereny õbradõõmy. ³⁷ Jesuisi tamyreny rarybera: —Kaiboho tamy rÿsõna biwahinykre. Tahe raryberenyre: —Timybo tahe inyboho 200 prata womati nieru-di orotxu rikiõbranyrenykre. Timy wexe tamyreny rÿsõna rikiwahinyrenykre. Jesuisi tamyreny rarybera: ³⁸ —Tiwese orotxu bohe rÿire. Maa tamy itxeremy. Idi tahe rieryrenyreu, rarybera: —orotxu iruyre, utura inatxi. ³⁹ Idi tahe Jesuisi iny rabõrõhõkõ asityre rorukukremy. ⁴⁰ Idi tahe iny rabõrõhõkõ wii ri rareare, ijõ sõwõtam, ijõ 100my. ⁴¹ Jesuisi orotxu utura-wana rimyre tahe retehere biu-õ Deuxu-õ rexitõenyre. Idi tahe orotxu reõrõõrõre. Riwahinyre taerydõõna mahãdu-õ riwykremy iny-õ. Tule utura inatxi wirarea riwahinyre iny mahãdu dee. ⁴² Ibutumy iny riroxire. Rihydymy rÿimyhõ.

43 Idi tahe rit̄yinxinyre waòinatxi reurò weririmy orotxu yre yre utura-wana rauhenyredi. **44** Kia heka rer̄ys̄yre 5000 inymy r̄ys̄na-di.

45 Juhu Jesuisi riteònnyre taeryd̄yñna mahādu ixiko-ò kanaijōwe-ribi ijà-ò, Besaida hāwā-ò. Tii tahe ririre iny riteònnykre. **46** Tahe riteònnyreu, tii rare ixitòed̄yñmy bede ratòòhk̄k̄y-ò. **47** Txioro bedesou hāwò ahotya-ki ratximyh̄re. Jesuisi suki ratximyh̄re ixisohojile. **48** Tahe yhy rebònymyh̄ iutedereny-ribi. Hāwò rariaõlemyh̄. Tahe Jesuisi tuu robire txu ijera iòhò-di. Tahe betyredile tamyreny rariare. Jesuisi iratyrereny wese rariakre. **49** Tahe tuu robireu, betyre-di rariarerìò, tiiboho unis̄yna rōhōtinyrenyre, rirajuarenyre. **50** Tahe ibutumy tuu robira ibutumy ruberurenyre. Jesuisi aôwesele rarybere: —Urile beysaben, breburenyõmy. Jiar̄yle watxireri. **51** Tii ralore tamyreny hāworo-ò. Yhy urile ixāwire. Ieryd̄yñaboho bede riòtiinyrenyre. **52** Tiiboho ruberurenyre, orotxu bedeòbyna dori rierykōrenyre.

53 Tiiboho riòhörenyre, ritehemynyre Kenesare-ò. Kia-ki hāwò ritisarenyre. **54** Tahe hāworo-ribi ròtuòreri, ibutumy iny Jesuisi rieryra. **55** Juhu raòrunyrenyre bina bina mahādu òrysymy. Idi tahe didydenye roholarenyre titxibo tai Jesuisi ratximyh̄ò. **56** Tii raloreu iny hāwā-ò aôbo ada hāwāhāk̄y-ò aôbo ada bedero-ò aôbo, tiiemy iny bina bina mahādu iryko-txi ritidire. Tai tamy rexitòenihik̄yre tamy debò reakemy ityynora-ò. Ibutumy tamy debò reareu, tahe riteytenyre.

7

1 Jesuisi-ò ributunyre fariseu mahādu lahi

rybe-di erydŷŷdu mahâdu wahe. Tule bede ywina erydŷŷ mahâduributunyre. Jerusalë-ribi ritehemynyreri. ²⁻⁵ Jesuisi erydŷŷna mahâdu tebò risuhôõmy riroxireri. Fariseu mahâdu, Bede ywina erydŷŷ mahâdu-wana Jesuisi-ò rityŷraxyinyrenyre: —Aõhererekibo aerydŷŷna tebò risuhôõmy riroximyhyrenyre. Aõhererekibo ihetxiu bede ywidŷñana rityhynyõreri. Lahi rybe-di erydŷŷdu mahâdu judeu mahâdu-wana ihetxiu iwidŷñana riwinymyhyrenyre. Tii heka tebò tiu suròduõmy riroxiõmyhyre. Tiiboho aõna aõna wydyna heto-ribi dòõsemahâdeu, tiu heka rõhõõdile riroxiõmyhyre. Sõwemy iwidŷñareneny rityhynamyhyre. Bemona butxi, womati bese-wana risuhõrenyre. ⁶ Jesuisi tamy dirawyonyde: —Isaia juhuule rarybere tiwesebo kaiboho toite. Kaiboho itxenadŷŷdu toite. Riritinymy rŷire:

—Kaiboho riwawowydynamyhyre tary-di. Tahe awo-ribi waluuõlemyhyre.

⁷ Kaiboho riwawowydynamyre tahe watxi nohõti ijeraõlerenymy. Kai teerynanyteri erydŷŷna-di iny nohõti-ribi namyhõdeole.

⁸ Kai Deuxu erydŷŷna tyhydŷŷõmy. Iny erydŷŷnale tetyhynytenyte. ⁹ Tii tamyreny rarybera: —Kaiboho aõbo ijõ bihõrõnybenyleke, biaõmysõnybenyke. Deuxu rybe bede ywina kaiboho tetyhynyõlemyhytenyte. Arybe bede ywinale tetyhynyõlemyhytenyte. ¹⁰ Moisesi rarybera:

—Kaiboho biytyhynybenyke adirybe-ò, tybyrybe-ò. Inyõ tadimy tybymy iehehemy

rarybekeki, aõtaxiny ruruke.

11 Kaiboho teerynanyteri hãbuõ-ò tadi tybywana-ò rarybekemy: —Wanieru waribi bitaõke. Ariwahiny dori Deuxu-ò. Wanieru heka korbÿ rare. (Korbÿ heka uri wahidÿyna rare, iwitzira rybe wahe.) **12** Jesuisi rarybehyyymy rare: —Kiawese rierynanimy raremyhÿ, kaiboho uritere hãbuõ tadiboho-ò aõmydÿõmy rarekemy. **13** Kawese ityhydÿõrenyõmy Deuxu rybe, aerydÿyna òraru-ki. Sõwemy aõna aõna kawese tatÿõnytenyte. **14** Tahe Jesuisi ixityre rarybera inysõwe-ò: —Bodoholabenyke, ibutumy bierybenykemy. **15** Aõbo iny-ò ralõmyhÿre, kia tahe iny risunyõlemyhÿre, inywo-ribi tahe namyhÿde kia tahe iny risunyomyhÿre. **16** Inyõ bierybenykeki, boholawibenyke. **17** Tahe iny-ribi ròhõnyreu, heto-ò raloreu, ierydÿyna mahãdu tahe tamy rÿýraxire ijyymy. **18** Tii tamyreny rarybere: —Kaiboho tule aõbo teeryõmahâtenyte. Aõbo iny-ò ralõmyhÿre, kia iny risñnyõlemyhÿre. **19** Tawotyhy-ò dori ralõõlemyhÿre. Urile weryri-ò ralõmyhÿre idi umy-ribi ròhõnomyhÿre. (Ibutumy rÿsýna tahe awire riki.) **20** Tule rarybere: —Aõbo iny-ribi namyhÿde, kia risurisunyomyhÿre. **21** Inywo-ribi tahe ròhõnomyhÿre ibutumy nohõtinana binahakÿ. Kia heka rare nohõtinana binahakÿ: òta òtalemy, wasilemy, rubudÿylemy, ijõ hãbu riorese ridymy, **22** ibutumy aõna aõna wedu iny ratyrekemy, binamy rôhõtinymyhÿre, ruilemy, aõbina binaõle, itxeredu, aõbina binalemy rybedu, tule itxÿtelemy. **23** Kia heka ibutumy bina bina inywo-ribi namyhÿde. Kia heka iny

rexisunymyhŷre.

²⁴ Jesuisi rexitare. Tahe r re Tiro hāwāreny-ò, Sidō beà hāwā hāwā-ò. Tahe tii ralore hetowo-txi tahe moõ rierykōdi ixidire hetowo-txi. Ralòrau tahe, rexiwòke aõkõ. ²⁵ Jesuisi tyhynina-ò hāwyy roholare, tahe tamy nadé, tatiowotimy resere. Iriore-riki tyytybybina dire. ²⁶ Kia heka hāwyy Grego mahādu rare. Ilahinanire heka Siru Senisia. Tii Jesuisi-ò rŷyraxire tyytybybina iriore-ribi deòdŷmy. ²⁷ Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Txioiny, juhu inihe uladu mahādu riroxikre. Wadee awiõre uladu-ribi rŷsŷna ritake ijòròsa-ò. ²⁸ Hāwyy rirawyonyra: —Inatyhy rare, Wāhī. Kurile rŷsŷna kyre kyre rejumahâre. Kòwòruku bese-ribi, kuladu-ribi. Kiamy heka itxoòròsa rirakuximyhŷre. ²⁹ Tahe Jesuisi tamy rarybera: —Kia rybe òraru-ki heka kaa tarybeta tyytybybina ariore-ribi rohonyra. Kia bòòsekre aheto-ò. ³⁰ Hāwyy taheto-ki rehemynyreu, iriore-ki rahara byretyre-ki roire. Hāwyy rieryre tyytybybina iribi ròhonyre.

³¹ Tai tahe Jesuisi ixityre rexitare Tiro hāwāreny-ribi, Sidō beà hāwā reny-ò rara Kalileia aho-ò. Tii raremyhŷu, Debòwiò hāwā hāwā reny ririre. ³² Tahe tamy didydenye hābuõ nohōtityõ. Tii roholaõlemyhŷre. Tule awimy rarybeõhyylemyhŷre. Tahe rexitõenyrenyra Jesuisi-ò, tebò ityre ritidikemy. ³³ Jesuisi tii ritare inysõwehekŷ-ribi tahe tebò ritidire tõhõti-ò. Tahe rarybexinyre tahe idi tòròtòbymy reare. ³⁴ Tahe Jesuisi tarue ruwyre biu-txi, ele-di reare. Tahe rarybere: —Ebata. (Kia heka rybe

riwiuròsòdýñmy rare, —Biraynyke.) ³⁵ Aõwesele tõhõti riraynyre. Tòròtò riykoykonyre. Tii aõwesele awimy rarybere. ³⁶ Jesuisi rarybere: —Uritere iny-ò ijyyõmykremy. Ihärele tahe ibutumy kiamy iny-ò relyymyhÿre. ³⁷ Idi bede riòtiinyrenyre. Tahe raryberenyre: —Ibutumy tii riteytenymyhÿre. Tii nohõtity aõwesele roholamyhÿre. Hâbu rybeõ aõwesele rirybedýñnymyhÿre.

8

¹ Kia txuu ixityre iny sõwemy ributunyre. Kiau tule aõrõsõnamy ijõõhyylere. Jesuisi taerydýña mahãdu ixidee ributunyre. Tahe tamyreny rarybere: ² —Jiarõ inysõwe rewotõenyreri. Tiiboho txuu inataõ waki rÿireri byreõlemy. ³ Jiarõ byreõlemy ariteõnyrenykeki, ryrowetyakile reserenykre iòderawyrinymy. Tule, iny sõwemy irehe-ribi nadé. ⁴ Ierydýña tamy dirawyõnyde: —Timytaka inyboho tamyreny orotxu rikiwahinyrenykre kabederahy-ki. ⁵ Tii ritýrjaxinyre: —Tiwesebo orotxu kai ijõdire. Tiiboho rarybere: —Debò inatxi reurõmy. ⁶ Jesuisi iny sõwemy risõdýñnykremy sutyre-ò. Tii orotxu debõinatxi reurõmy rimyra. Tii rexitõenyreu tahe riorore. Tahe riwahinyre taerydýña mahãdu-ò riwykemy iny sõwe-ò. ⁷ Tule utura ibutemy rÿimyhÿ. Tahe rexitõenymy rahudi tahe taerydýña-ò rarybere: —Kaa tule biwybenyke iny sõwe-ò. ⁸ Tiiboho riroxirenyremy tahe rihydymy ratximyhÿ. Iyre yre rauhenyre riwyrenyre weriri debò inatxi reurõmy riwyrenyre rÿýximy. ⁹ Inaubiòwa mil iny iòhòmy rÿimyhÿ. Tahe Jesuisi rexideòwarinyre iny sõwe-ò.

¹⁰ Tii ralore hāworo-ò taerydÿýna-wana. Tiiboho roire Damanuta hāwāreny-ò.

¹¹ Lahi rybe-di erydÿýdu mahādu nade fariseu mahādu wahe. Tiiboho tamy nade rybe òbitidÿýmy. Tiiboho rÿýraxirenrya bede erydÿýnaõ kiditeòsinykremy. Lahi rybe mahādu rierykemy tii inatyhy rare urenana. ¹² Tii raelewesenanyre tawo-ki rarybere: —Aõhererekibo kaa iny mahādu rÿýraximyhÿre bede erydÿýnamy. Inatyhymy jiarý ararybekre: —Bede erydÿýna heka tamy rawahidÿýötyhy. ¹³ Tahe idi Jesuisi rexitare. Hāworo-ò ralore. Idi rohorere kanawe-ribi ijà-ò.

¹⁴ Ierydÿýnaboho tahe tõhõti rosare orotxu wydysy-ribi. Sohojityhyle heka orotxu roimyhÿ hāworo-ki. ¹⁵ Jesuisi tamy ribedeerynyre: —Beteheiny, biyrubuny, lahi rybe mahādu, Herodi mahādu-wana wirÿsýna uri-ribi. ¹⁶ Jesuisi erydÿýna mahādu ixideele rarybere: —Aõhererekibo Jesuisi kia rarybereri. Inyboho iorotxurenyõreriki òsana. ¹⁷ Jesuisi heka rieryra tahe rarybera: —Aõhererekibo raryberemy orotxu ijõõremy. Kaiboho aõbo teerytenyõte. Kaiboho aõbo arawoxierynyrenyõre.

¹⁸ Kaiboho aõbo arueõrenyre. Tabiõletenyteri. Kai-boho aõbo itxi õhõtireny reaõlereri.

¹⁹ Jiarý 5000my iny-ò orotxu reareareu, tiwesebo weririmy orotxu yre yre-di ritÿxinyre. Tahe tiiboho rirawyonyre: —Waõinatxi reurò weririmy.

²⁰ Tahe debòinatxi reurò orotxumy reòròra 4000 inymy, tiwesebo weriri orotxu yre yre-di ritÿxinyre. Tiiboho rirawyonyre: —Debòinatxi

reuròmy. ²¹ Tahe tamyreny rarybere: — Timyre kibo tahe teerytenyōte.

²² Dehemynyde Besaida hāwā-ò. Tahe hābu ruetà-di tamy didydenyde. Rexitòenyrenyre tamy debò reakemy. ²³ Jesuisi tebòmy rimyre tahe ridyre hāwā-ribi bederahy-ò. Iruetyre rarybexinyre. Tebòmy tamy reare. Tahe ritý̄raxinyre: —Aõmybo aõbo tabiteri. ²⁴ Hābu tahe biu-txi tarue riukora, tahe rarybera: — Hābumy rabira, òwòru wese rýireriò, rariareri. ²⁵ Ixityrele Jesuisi tebò reare irue-ò. Hābu heka irue reyteramy òbitilemy retehereri. Robire irehetyhy-ò itýnyhýkýlemy. ²⁶ Tahe Jesuisi riteònyre isý-ò urile ihāwā-ribi ròòseõmykre.

²⁷ Jesuisi taerydýyna mahādu-wana ròhònyrenyre Sesaria Filipi hāwāreny-ò. Ryki taerydýñarenyre ritý̄raxinyre: —Mowe hābureny wamy raryberenyra jiarý raremy. ²⁸ Tiiboho rirawyonyra: —Joaõ Sebedýdu riki, ijõ Eliasí riki, ijõ riki Deuxu rybedýduõ. ²⁹ Tahe Jesuisi tamyreny ritý̄raxinyra: —Kaiboho, mobo tarybetenyte jiarý raremy. Tahe Pedro rirawyonyre: —Kai Kristu atximahâte. ³⁰ Tii raraybinikhýmy ixi-ki rarybera: —Inyko wamy ijyyõmykre.

³¹ Jesuisi rexiranyre erydýymy: —Deuxu Riore Hābutyhyhyký heka aõna aõnamy aõhõkýmy rotýñynihikýkre. Matuari mahādu heka ixideramy rynanakre. Tule Deuxu aõmysýdýdu wedu, Bede ywina erydýy mahādu ixideramy rynanakre. Jesuisi kudurukre idi tahe txu inataõ rýidi kedexixakre rubu-ribi. ³² Idi

tahe iòrurehekŷlemy tamy rarybere. Pedro iny-ribi Jesuisi ritare, tahe tamy rarybere: —Kawese rybeōmyreke. ³³ Jesuisi ròòsemy reare, retehemyhŷ taerydŷŷna-ò tahe Pedro-ò rarybere: —Bexitake wako-ribi Satanasi. Kai dori Deuxu ijoia aõkõ atximahâte. Kai hâbu ijoia tate. ³⁴ Jesuisi ributunyre iny sôwehekŷ, taerydŷŷna-wana tahe rarybere: —Inyô wahemy kanakeki, ixideele rexirahîke, tahe taitxeò rimyke riwaheludunykemy. ³⁵ Mobo taumy tarasamy rurukeki, riononykre. Tahe aõtxile iny waluukeki, Rybewihikŷ luukeki, taumy wadee riononykeki, kia heka taumy ritakre. ³⁶ Aõbo tahe awire, ibutumy aõna aõna bitake tai aumy biononyke. ³⁷ Aõbo tahe iny riwahinskyre taumy wydyna òkesena aõbo. ³⁸ Kai wijinabòdu òrarudu mahâdu rare, òta òtadu rare. Aõtxile iny walau warybe lau raixŷrukeki, tule Deuxu Riore Hâbutyhyhykŷ ilau kanaixŷrukre tii nadeu ÿjuwihihikŷ-di boo wowydyna-ò.

9

¹ Tii tamyreny rarybere: —Inatyhymy adeereny ararybekre. Ijôõ kaki ratximyhŷre ruruõtyhy Deuxu Iòlònau taruru-di kedehemynykreu.

² Tahe debò sohoji txuu rŷidi, Pedro, Txiau, Joaõ-wana Jesuisi ridyre. Tiiboho sohojile bederatòò-ò roire. Jesuisi tamyreny rexiwitxiranyre. ³ Ityy heka urile rabòtòranyre. Iurahakŷmy relere surõna ratyre heka rauranymy ritoosonyre. ⁴ Tahe tamyreny dexitŷnynyde Elias, Moisesi-wana tahe rarybemyhŷre Jesuisi-wana. ⁵ Pedro rarybere Jesuisi-ò: —Wawedu, awityhymy

inihe kaki ratxirenryrer tahe rikiwinyrenykre inataõ hetomy, ijõ adee, ijõ Moisesi-ò, ijõ Eliasi-ò. ⁶ Pedro rieryõlemyhŷre aõmybo rarybekemy ruberumyhŷremy. ⁷ Nonoe dobephede iubòrònà bede ritòbonyre. Tahe rarybere reare rybeuni iy-ribi: —Kia heka wariõre waluu rare. Kaiboho tamy boholabenyke. ⁸ Tiiboho retehlerenyre tahe inyõ robiõlerenyre. Jesuisilemy robirenyre.

⁹ Dobehedeu tahe inydee Jesuisi rarybere: — Uritere inyõ-ò tuu ijyyõmykre aõmybo tobitemy. Uritere Deuxu Riõre Hâbutyhyhykŷ rubu-ribi rexixareu, tai tahe tuu belyybonykre. ¹⁰ Kia rybe wasimy riworenyre. Ixideerenyle wii ritŷraxyrenyre: —Aõmybo rarybereri, rubu-ribi rexixamy nadé. ¹¹ Tiiboho tamy rŷyaxirenre: — Aõherekibo bede ywina erydŷy mahãdu rarybere Eliasi juhu kanakremy. ¹² Tii rirawyõnyre: — Inatyhymy, Eliasi juhu nadé. Ibutumy aõna aõna riywinykremy. Tewesebo raritinanymy rŷireri: — Deuxu Riõre Hâbutyhyhykŷ aõna aõnamy aõhõkŷmy rotŷynynihikŷre. Tahe tii inydee awiõhyykre. ¹³ Adeereny ararybekre: —Eliasi nadé. Tule iny ixideewilemy tamy riwinyrenyre. Kaheka iaõmydŷnana riritinanymy rŷire.

¹⁴⁻¹⁵ Jesuisi dehemynydeu taerydŷyna mahãdu-ò, tahe robire iny sôwehekŷmy tahe bede ywina erydŷy mahãdu taerydŷyna-wana ritxiõnymyhŷre. Tahe Jesuisimy robireu, tahe tiiboho riumysaõnyrenyre. Raõrunyrenyre irybedŷmy. ¹⁶ Tamy rŷyraxire: —Aõmybo tamyreny tatŷyjaxinyteri. ¹⁷ Inyõ rirawyõnyre: — Erydŷydu, wariõre adee redyreri. Tii tyytybybina

rybeõhõkõ-di ratxireri. ¹⁸ Tyytybybina rimyreу tahe riatyre bede-ò. Idi tahe urile txuu riyiyinyre. Tahe tii rubureriwesele roire. Aerydõýna-ò jiarõ rarybera tyytybybina riteranykremy, tahe tiiboho iruruõhyymyhõ. ¹⁹ Jesuisi tamyreny rarybere: — Tiwesebededõýnanabo wijnabòdu ityhyõlemy rÿira. Tiwesebededõýnanabo awanareny ariijekemy. Wadee uladu bididyke. ²⁰ Tahe didydenye Jesuisi-ò. Jesuisimy robireu tahe tyytybybina urile raitxõteitxõtenymy resere. Idi tahe urile bede-ki rara õhoremy raratomyhõ rybexi irywomy ròhonymyhõ. ²¹ Jesuisi rÿõraxire uladutyby-ò tiubedemybo taheka kaa binana tamy dehemynyde. Tii rarybere: — Uladuylaule idi ròraranyre. ²² Tiwese wese aõkõ idi rehure bera-ò, heõty-ò rahukemy. Aõ biwinykeki, jiarõboho biwawiõhenanyke wijile. Kai biwaruxetõenybenyke. ²³ Jesuisi rarybere: —Kai bityhynykeki, ibutumy aõna aõna rÿimyhõre. ²⁴ Aõwesele uladutyby ryryre idi tahe rarybere: —Jiarõ retyhynyre, biwiõhenanykre aõbo rauhenyre. ²⁵ Jesuisi iny sõwemy robire wii rotyrerimy, tahe riteranyre tyytybybina-ò: — Kai tyytyby rybeõ tule roholaõ iribi bòhonykre, tiu ixityre malõõtyhy. ²⁶ Tyytybybina ryryre. Uladu ritxõtenyre idi tahe ròhonyre. Uladu rubuwesele roire herimy. Tahe iny sõwemy rarybere: —Tii rurura. ²⁷ Jesuisi rimyre tebõ ritamadõýnyremy tahe uladu rÿire lamamy. ²⁸ Heto ralorenyreу ierydõýna mahãdu tamy rÿõraxirenyre: —Aõhererekibo jiarõboho tyytybybina riteõnyõrenyra. ²⁹ Tamyreny rarybere: —Kaiboho

bexitòenybenykeki byreõna-di bonybenykeki, kiawesele heka ròhònyke.

³⁰ Iribi ròhònyreu, Kalileia lowysy-di roirenyre. Jesuisi heka inyerydýÿderamyhý tai ratximyhýki.

³¹ Taerydýÿna mahâdu Jesuisi rierynanymyhýre. Jesuisi tamyreny rarybere: —Deuxu Riore Hâbuthyhyhký heka rawahidýÿkre hâburenyõ-ò. Tii hâbureny rirubunykre. Idi tahe txu inataõ txuu rýidi tahe kedexixakre rubu-ribi. ³² Tiiboho rierykôlere tahe ruberurenyre týÿraxidýÿki.

³³ Idi tahe rehemynyre Kafanaõ-ò. Ralore heto-ò. Jesuisi tamyreny rýÿraxire: —Aõmywe widee tarybetenyteri ryro-ki. ³⁴ Tiiboho urile roholarenyre rybeõlemy. Ryro-ki

dori rarybemyhý mowexe wiribi aõnímy ròhònykre. ³⁵ Tahe Jesuisi ronyrenyredi, Jesuisi taerydýÿna mahâdu ributunyre erydýÿmy: —Inyõ juhuludumy rarekemy ratxikeki, tai heka tii ihewoludukre. Tule tii reakre ibutumy deòdumy.

³⁶ Tahe Jesuisi uladuõ rimyre risýnyre iubetya-txi tahe taerydýÿna-ò rarybere: ³⁷ —Moõ uladu kawese wadee riwiòhenanykeki, riwawiòhenanyre. Moõ riwawiòhenanykeki, tule wateòdýÿdule riwiòhenanyre.

³⁸ Joaõ tamy rarybere: —Erydýÿdu, jiarýboho tuu rabirenrya inyõ tyytybybina-di ani-ò rehureriò. Tahe iny mahâdureny aõkõ rare. Tahe jiarýboho tamy reijönyrenyre iny mahâdureny dori aõkõ rare. ³⁹ Tahe Jesuisi rarybere: —Bijjönybenyõkre. Inyõ wani-di bedeòby riwinykeki, wanimy heka ibinamy rarybeõtyhy. ⁴⁰ Iny òluduõkeki, tii heka iny ijoí rare. ⁴¹ Inyõ

beõ adeereny waninamy riwahinykre-wana, kai waerydõyna dori tate, inatyhymy adee ararybekre. Tii tawahidõyna ritakre. ⁴² Inyõ kaa uladu ityhydõýdu riatykre òraruna-txi, kia heka tamy awire tõti-ki myna ritaamy idi bera-txi rehure. ⁴³ Ebôle araatykeki òraruna-txi, juhuule adee awire ebò biòròke. Kia heka awityhykre iny welytyle ralokre biu-ò, tahe awiõtyhykre heòtytòeeheký-ò ralokeki debò inatxi-di. ⁴⁴ [Tai mohõ ruruõtyhy. Heòty ruruõtyhy.] ⁴⁵ Awa araatykeki òraruna-txi, juhuule adee awire awa biòròke kia awire iny rariake awa sohojilemy, awiõre heka heòtytòeeheký-ò ralokre awa inatxi-di. ⁴⁶ [Tai mohõ ruruõtyhy. Heòty ruruõtyhy.] ⁴⁷ Arue araatykeki òraruna-txi, bitake idi behuke juhuule adee awire arue sohoji-di Deuxu Iòlò biu-ò ralokre, tahe awiõre heòtytòeeheký-ò ralokre arue inatxi-di. ⁴⁸ Tai mohõ ruruõtyhy. Heòty ruruõtyhy. ⁴⁹ Ibutumy iny heka heòty-di rijyrranykre. ⁵⁰ Jyyra heka awire, saa wahe. Urile taruru riononykeki, tiwesebo tarõsõna uri ixybyle tawo-ki bitidikre. Kaiboho ibutumy widee eysarenylere.

10

¹ Jesuisi iribi rexitare. Tahe rare Judeia bede bede-ò, tule Jordao kanawe-ribi ijà-ò. Iny sõwemy tamy ributunyre, tahe tiiboho Jesuisi rierynanyre. Tii reòarimy tuu ratximyhõre.

² Tamy lahi rybe-di erydõýdu mahãdu dehemynydenye irutaadõýrenymy. Tahe tamy rÿýraxinyre: —Hãbu aõbo tahãwy ririleke, awire aõbo ibinare aõbo. ³ Tahe Jesuisi

tamyreny rirawyonyre: —Aõrybe bede ywina-di Moisesi rierynanyre. ⁴ Tahe tiiboho Jesuisi-ò dirawyonydenye: —Tii rierynanyre iny tahawyy ririkemy. Urile juhuu hawyy bede erydyyña rybe tyyriti riwinykemy, idi tahe tahawyy ririkemy. ⁵ Jesuisi tamyreny rarybere: —Öhõtitxyre dori Moisesi kia rybe bede ywina adee riwahinyre. ⁶ Juhu bedeu Deuxu
riwinyre hâbu, hawyy-wana.

⁷ Iurenana tahe hâbu tadibohosy-ribi röhonymyhÿre tai roimyhÿre hawyy-wana.

⁸ Hâbu inatyhy hawyy-wana roimyhÿreu, sohoji tyhylemy radenymyhÿre.

Iny inatxi inymy aõkõ rÿimyhÿre, sohoji tyhylemy rÿimyhÿre. ⁹ Hâbu hawyy-wana Deuxu ributunyre, iny iwitxira wiribi ritòhòrarienyötyhy. ¹⁰ Hetowo-ki tahe ierydyyña ritÿyraxinyre kia rybe-ki. ¹¹ Jesuisi tamyreny rarybere: —Aõtxile hâbuõ tahawyy ririkeki tahe ijõ-wana roikeki, kia heka òtadu rare. ¹² Hawyy tahâbu ririkeki tahe ijõ hâbu-wana roikeki, kia heka wedena rare.

¹³ Tiiboho tamy didydenye uladu tamy debò reakemy. Tahe ierydyyña riononymy rarybere tamy idyrenyömykre. ¹⁴ Jesuisi kiamy robireu, rikyaranyre rarybere: —Txiò, kididyke uladu wadee. Uladu wese dori Deuxu Iòlòna rare. ¹⁵ Inatyhymy ararybekre: —Moõ heka uladuwe-semy Deuxu Iòlòna ralõõkeki, kia heka Deuxu Iòlòna-ò ralõõtyhy. ¹⁶ Tahe Jesuisi rexiranyre uladu manamy taaxiò-ò rimyre. Tahe tebò iratyytyre ritidimy tamyreny rarybewihikÿre.

¹⁷ Tahe Jesuisi rydi raloreu, hābuō tamy reare. Tahe hābu iko-txi resere tatiowotimy. Rarybere: —Erydŷŷdu wihikŷ, aōwexe ariwinykre biu-ò hena aritakremy tiiehyymy umywihikŷ-di ararekremy. ¹⁸ Jesuisi tamy rarybere: —Aōherrekibo wihikŷmy waddee tarybeta. Hābu awiōre. Deuxu sohojile tahe aware. ¹⁹ Bede ywina kai teeryte: rubudŷŷomykemy, tule òta òtaōmykemy, wasiōmykemy, tule ruiōmykemy, iny wii itxenadŷŷomykemy, adi bityhynykemy, boo tule. ²⁰ Hābu tamy rarybere: —Erydŷŷdu, kia bede ywina rewinyhyylere, uladuule wiji-ò. ²¹ Jesuisi tamy retehere tuu reōarire tahe rarybere: —Kai sohoji aōmydŷŷnale aki nasiranyde. Kai makre, ibutumy aōna aōna-di bōhonykre, idi tahe idi biwahinskyre iny aōkō mahādu-ò. Kia tahe aōmydŷŷnadikre biu-txi. Tahe manakre biwaheludunykre. ²² Kia rybe-ki heka hābu rabedewore. Rexitare ibedewomy urile iaōna aōna sōwetyhyreki.

²³ Jesuisi retehemy iwerura-di tahe rarybera taerydŷŷna-ò: —Kia iny iaōna aōna sōwemy rŷireri, tamy Deuxu Iōlōna-ò raloke isirare. ²⁴ Ierydŷŷna mahādu bede ribedeōtiinyrenyre rybe-ki. Jesuisi ixityre rarybere: —Waexiboho, isiratyhy rare Deuxu Iōlōna-ò ralokemy. ²⁵ Kamelo tyrorenawo-di ralokemy isirakeki, kia-ribi isiratyhyre iny iaōna aōnadikeki raloke Deuxu Iōlōna-ò. ²⁶ Tiiboho bede ratiinyre sōwemy. Widee rarybere: —Mobo tahe iōraru-ribi iny ritakre. ²⁷ Jesuisi iwerora-di retehere tahe rarybera: —Inatyhymy kōaōboka hābu-ò isiratyhyre. Deuxu-ò

tahe ibutumy aõna aõna isiraõre. ²⁸ Pedro rexiranyre rarybere: —Boholake, jiarõboho ibutumy rerirenyra araheludunykrem. ²⁹ Jesuisi rarybere tamy: —Inatyhymy adeereny ararybekre. Moõ waluukeki, rybewihikõ luukeki, kia heka ririkre: heto, taseriore, tyby tadi-wana, tariore, tabede, ibutumy ririkre. ³⁰ Wijile itarasamy rarekre: 100 sõmy, 100 seriore, 100 tybyboho, 100 tadiboho, 100 tarioreboho, 100 tabede. Iny tamy rarybebinanykre tule. Ijõ bede kanakre tahe taumy tõmyra-di tiiemy rarekre. ³¹ Tahe sõwere juhu ludu ihewomy ròhonykre. Ihewo ludu ijõ iko-ò ròhonykre.

³² Tiiboho rydi raòwonyrenyre Jerusalē hãwã-ò. Jesuisi heka rare ikorenymy. Ierydõyna mahãdu bede ribedeòtiinyre. Tiiboho Jesuisi riheludunymy ihewo-ribi. Tahe Jesuisi reraõmyhõ idi rare waõinatxi reurò taerydõyna mahãdu-wana. Tii relyyre ixityre aõbo ixidee kõnyikrem. ³³ Boholabenyke inyboho roirenryreri Jerusalē-ò. Kowa, jiarõ Deuxu Riore Hãbutyhyhykõ, inyõ riwawahinskyre Deuxu aõmysõdõdu mahãdu wedu-ò, bede ywina erydõõ mahãdu-ò. Kia warubudõmy riwawahinskyre tori-ò. ³⁴ Tiiboho kidiwalahikre. Watyre kanarybexinskyre. Òhote-di kidiwahãtenykre. Idi tahe kidiwarubunykre inataõ txu-di. Tahe rubu-ribi adexixakre.

³⁵ Joaõ, ijõ Txiau, wii Zebedeu riore, tamy nade. Tahe rarybere: —Erydõdu, kai aõma aõ Wadeereny biwahinskyre. ³⁶ Jesuisi rarybere: —Aõbohe jiarõ adeereny ariwahinskyre.

³⁷ Tahe tamy rarybere: —Kai, aiòlònasŷ-ò kedehemynykre, aruruwe-ribi aronykre, waseriore ahywewe-ribi ronykre. ³⁸ Tahe Jesuisi rarybere: —Kaiboho teeryõlemahâte aõmybo texitõenyteri. Kaiboho aõbohe wabemonad-di biõbenyke idi Jerusalē-ò adiõkremy wahãredi. Kaiboho aõbohe wasebena-di mohõlebenyke idi jiarŷ anohõkremy wãhãredi. ³⁹ Tiiboho dirawyonyde: —Kohe tulekre. Jesuisi tamyreny rarybere: —Bemonad-di ariõkre kaiboho tule idi biõbenykre. Sebena-di jiarŷ adohõkremy, kaiboho tule idi mohõbenykre. ⁴⁰ Tahe mobo wabire ronykre ruruwe-ribi hywewe-ribi kia heka jiarŷle ariwahinyõkre. Kia tahe iyrubudŷymy rŷrireri Deuxule kidiwahinykremy. ⁴¹ Tai debòwiò erydŷyna mahâdu heka Joaõ-ò, Txiau-ò tamyreny iky reare. ⁴² Jesuisi tamyreny ryryre tamy kanakemy, tahe rarybere: —Kaiboho teerytenyte toriwedu irurusõwe dire. Iny nihikŷ heka iny my deòdu luure. ⁴³ Jesuisi kiamy rarybere: —Kia wese tahe aworenky-ki aõkõkre. Kaiboho aõtxile mobo bòityhynyhykre, ijõ iny deòdumy rarekre. ⁴⁴ Mobo juhutyhy rarelekre, deòdumy rarekre. ⁴⁵ Deuxu Riore Hâbuthyhyhykŷ nadet eòdu sôwekemy aõkõ tahe ixilemy reòdunykemy. Nade taumy wahidŷymy sôwemy iny tarasamy.

⁴⁶ Idi tahe roire Ijeriò hãwã-ò. Jesuisi taerydŷyna-wana iny sôwehekŷ-wana ròhònyrenyra. Tahe rahare Bartimeu ruetàhàkŷ-ki. Bartimeu tahe Timeu riore rare. Tii ronyre rywe-ribi aõna aõnamy rexitõenyteri. ⁴⁷ Tii roholare Jesuisi Nazare ludu kia rare tahe tamy ryryra: —Jesuisi, Davi

riòre, wadee maruxetòekre. ⁴⁸ Sōwemy tamy rarybere: —Rybeõmyke. Tahe aõhe-wana tii rarybemyhŷre: —Davi riòre wadi mawotòeke. ⁴⁹ Jesuisi riyryre tahe rarybere: —Tamy byryke wadee kodoikemy. ⁵⁰ Tahe rexitareu rŷire, wylemy nadé Jesuisi-ò. ⁵¹ Jesuisi tamy rarybere: —Aõmybo kai taruteri adee ariwahinykremy. Tahe hãbu ruetàhàkŷ tamy rarybere: —Wawedu, ixityre arobikremy. ⁵² Jesuisi tamy rarybere: —Makre, athyydŷyna kai arateytenyra. Kialehe rare. Aõwesele ixityre tii robire. Tahe Jesuisihemy rare, ryki.

11

¹ Jerusalē iòhòmy ritehemynyrenyreu, tahe inatxi taerydŷyna riteònryra hãwã-ò. Inatxi hãwã-ò iòhòmy, Betabaji, Betŷnia-wana. Kia-ò Oliveira hãwâlò roire. ² Jesuisi rarybere: —Kaiboho boikre kowa hãwã-ò. Kowa-ò birònykreu jumentinho mahabenkyre. Moheka ityre rariaõlemy ratximyhŷre. Bieseke, wadee bididyke. ³ Inyõ adeereny rarybeki: —Aõhekremybo idi atxitenyteri. Tahe tamy marybebentyre: —Wanyrŷ tuu rurureri. Ixityre kaò kidiokesedŷnykre. ⁴ Tahe hãbu roire. Jumentinho ryro hetoijò-ki ritisanymy rŷimyhŷ. Tai riesere. ⁵ Kia hãwã mahâdu rarybere: —Aõhererekibo jumentinho kaiboho tetatenyta. ⁶ Tai tiiboho Jesuisi rybe tamy riwahinyra. Tai hãwã mahâdu jumentinho riwahinyre. ⁷ Tahe ridyrenyre jumentinho Jesuisi-ò. Tiiboho tatyyreny ritidirenyre jumentinho tyremy. Tiiboho risŷnyrenyre Jesuisi ityre-ò. ⁸ Ijôboho tahe

horerule ritidire ryromy, ijõ tahe tauwòhi ryromy ritidire ityre rariakemy. ⁹⁻¹⁰ Ihewo ludu, iko ludu rawyhyrarònnyreri, tule ryryreri: —Tii heka wowydyna rare. Tii heka Wanyrÿ niwesekemy naderi. Wowydyna rare iny labie Davi Iòlòna. Kai Iòlòna kanakre. Wyhyrarò biu-txi kodoholakre.

¹¹ Kia wese Jesuisi ralore Jerusalë-ò. Dohodÿña heto-ò ralore, ibutumy retehere, idi tahe ròhonyre txiorotyhyreki. Tahe Betÿnia-ò roirenre.

¹² Ijõ txu biòwamy tahe Betÿnia-ribi rexitarenyreu tahe tii rama rahure. ¹³ Òwòru figureira rademy robirenymy irehe-ribi. Tahe tamy ritehemynyreu iraty-ki raharenÿolere, aõmyreki figureira raty bededÿñanamy aõkõ bede rÿimyhÿre urenana. ¹⁴ Òwòru figureira-ò Jesuisi rarybere: —Tiu heka moõ araty ritòôtyhy. Tahe ierydÿña roholare.

¹⁵ Tahe ritehemynyrenyre Jerusalë hãwã-ò. Tahe Jesuisi dohodÿña hetowo-ò ralore. Tahe kia-ribi aõna aõna-di rohonymyhÿre mahãdu, õbradu mahãdu diteònyde. Tahe nieru wibydÿdu mahãdu, òwòrubesedÿ-di Jesuisi rehure. Bòtòe dinodu mahãdu rynana-di Jesuisi rehure. ¹⁶ Inyõ heka ritxyydÿnyolere dohodÿña hetowo-ki. ¹⁷ Rierynanymyhÿre tahe tamy rarybere: — Raritidÿõlemy aõbo rÿireri:

Waheto kõaõboka inatyhymy ibutumy iny witxira witxira dee ixitòedÿña hetomy rÿirakre. Waheto tewinytenyte wasidu hetowesele.

¹⁸ Bede ywina erydÿñ mahãdu, Deuxu aõmysÿdÿdu wedu mahãdu roholarenyreu, rôhôtinyrenyre: —Timybo inyboho Jesuisi

rubudŷŷmy rokiwisŷnykre. Tiiboho
 ruberumy hŷrenyre iny sôwemy dori bede
 riôtiinymy hŷ ibedeerydŷŷnareny-ki.

19 Txioromy dehemynydeu, tiiboho
 rexitarenumy hŷre hâwâhâkŷ-ribi.

20 Txu ròhònny-di, rehemynyrenyre òwòru
 figureira-ò. Tiiboho robirenyre rarubumy rŷireriò,
 taru-wana, tararoti-wana. **21** Pedro ixi-txi tôhôti
 reare tahe rarybere: —Erydŷŷdu, betehe inihe
 aõma òwòru figureira rarubumy rŷire arybebina-di
 tamy tarybetaki. **22** Jesuisi dirawyònnyde: —
 Kaiboho Deuxu bityhynymy hŷbeny. **23** Inyõ
 rarybekiki kaa bede ratòöhökŷ-ki: —Kai myike,
 adi adehu rŷikre berohokŷ-ki. Tahe irybe heka
 kedelekre. Tai inyõ rityhynykeki, tumy heka
 kedelekre. Tahe uritere iseôdŷŷõmykre urile
 bityhynymy, irybe heka kedelekre. **24** Iurenana
 adee ararybekre: —Aõtxile aõ bexitõenykre, kia
 heka bitakre. Bityhynykeki, inatyhymy bitake.
25 Kaiboho texitõenytenyteri wana aõbo inydee aky
 reamy hŷre kia biixâwididŷŷnymy hŷke ratximy hŷre,
 Deuxu dori riixâwididŷŷnyke aõrarureny-ribi. **26** Kai
 iny witxira òraru biixâwididŷŷnyõkeki, boo biu-ki
 ratximy hŷre aõraru riixâwididŷŷnyõkre.

27 Tiiboho ixityre doide Jerusalë hâwâ-ò.
 Ririranymy hŷrenyre dohodŷŷna hetowo-ki, bede
 ywina erydŷŷ mahâdu, Deuxu aõmysŷdŷŷdu
 wedu mahâdu, matuari mahâdu tamy doide.

28 Tiiboho tamy ritŷŷraxirenre: —Mowe
 ateòdŷŷdu kia aõna aõnamy tatŷŷnymy hŷte.

29 Jesuisi dirawyònnyde: —Adeereny tule
 araŷŷraxikre. Kaiboho bidiwawyònnykeki, tahe jiary

akorený ūraxina arelyykre, aõrurudibo aõna aõna rewinymyhyre. ³⁰ Tahe Jesuisi rityȳraxinyre: — Ratyysebedȳyna, Joaõ hõrõ, kia heka tiribibo nadé, biu-ribi ada hãbu mahãdu-ribi. Kia manarybeke. ³¹ Tiiboho widee rarybera: —Biu-ribi inyboho raryberenykeki, tai tii rarybekre: —Aõherekibo tahe tii tetyhyntenyõte. ³² Hãbu-ribi inyboho raryberenykeki, iny aruberumyhyrenykre. Ibutumy iny rityhynyre Joaõ heka Deuxu rybedu raremyhy. ³³ Tai tahe tiiboho raryberenyre: — Inyboho reeryõrenyre. Tai tahe Jesuisi rarybera: —Hebo, jiär̄ adee arelyyötyhy modeòdýydubo jiär̄ watxireri.

12

¹ Iribi tahe Jesuisi tamyreney ijyy-di rierynanymyhyre: —Hãbu uva oworuõ wese ròbròre. Tahe riòtitynyre. Tahe hâloo riare oworuubetya-ki, ruýdýýnymy. Tahe utò riwinyre. Idi tahe rihuòtere hãbu mahãdu-ò. Tahe rexitare tasý-ribi ijõ bede-ò. ² Tahe bederatysiredemy bededýñana rehemynyreu, iwedu teòdu riteònnyre bederaty ritakemy. ³ Huòtedu mahãdu teòdu rimeynyre, rihetenyre tahe riteònnyre ixihyykemy. ⁴ Ixityre oworuwedu teòduõ riteònnyre. Kia heka irati rihetenyre ta tamy rawobinarybenyre. ⁵ Ijõ riteònnyre. Kia heka rirubunyrenyre. ⁶ Tahe oworuwedu iriore sohobilere, tahe iluumy raremyhy ihewomy tii riteònnyre. tahe wedu rarybere: —Wariorele heka tiiboho rityhynyrenykre. ⁷ Kia huòtedu mahãdu widee raryberenyre: —Kia heka wedu aõna aõna tarasadu rare. Rikirubunykre tahe

iaõna aõna inydeerenykre. ⁸ Tahe rimyrenyre idi rirubunyre tahe idi rehurenyre oworu-ribi.

⁹ Jesuisi ritÿ̄raxyre: —Aõhebo tahe oworuwedu rotÿ̄nykre. Tii kodoikre huòtedu mahädu hudumy, tai tahe oworu riwahinykre inywitzira-ò.

¹⁰⁻¹¹ Ritina-di aõbo tariaõletenye kia ryberiti:

—Mana-di hetowidÿ̄du rehura. Kia mana heka hetohàtxi-ki ritidimy doide. Kia heka Wanyrÿ riwinyre kia iny ruereny dee aõna aõna nihikÿ rare.

¹² Tai ijohonadu mahädu Jesuisi mynyny ratximyhÿ tii dori rieryre ixidee lau Jesuisi ijyymy relyymyhyre. Tiiboho ruberurenyre iny sõwehekÿ lau. Tahe rexitarenyre, rexixãwidinyre.

¹³ Idi riteõnyrenyre Lahi rybe-di erydÿ̄du mahädu, Herodi mahädu-wana tamy imynamy irybe-ki. ¹⁴ Tiiboho rarybere Jesuisi-ò: —Erydÿ̄du, jiarÿboho araerymy adi watxiwähärenyre kai inatyhy hääbu tate. Iny ibutumy adee wiwese wiweselere. Inatyhymy iny-ò Deuxurymy teerynanymahäte. Tahe tiiboho ritÿ̄raxyre: —Awire aõbo ada ibinare aõbo nieru rawahinymyhyre bede dinodu-ò. ¹⁵ Timybo tahe, rikiowyny aõbo ada aõkõre aõbo. Jesuisi rierymyhyre tõhõtinanaren, tahe ritÿ̄raxyra: —Aõherekibo kaiboho tiwaurihitenyteri. Wadee womati nieruõ bidiwy waitxerenamy. ¹⁶ Tahe tamy diwydenyde. Tahe tii ixityre ritÿ̄raxyra: —Kawe moõ tytarasana rare, katahe moõ tyritina rare. Tiiboho dirawyonyde: —Kiahe bede dinoduhõrõ rare. ¹⁷ Jesuisi rarybere: —Hÿdebo, bede dinoduhõrõ tahe tamy biwahinybeny tule

tahe Deuxu aõna aõnahõrõ tamy biwahinybeny. Tiiboho bede riòtiinyrenyre.

¹⁸ Saduseu mahãdu tamy nadé. Kia heka iny rubu-ribi rexixamy aõkõre-riki rierynamymyhÿre. Tiiboho ritÿýraxinyre Jesuisi: ¹⁹ —Erydÿýdu, Moisesi raritinyra bede ywina-di: —Hãbuõ rurukeki, tahãwyy iriõre ijõdiõkeki, tahe kia hãwyy tahãbu seriõre-wana roike. Iriõredikre taseriõre rubuòwymy roikre. ²⁰ Seriõre debòinatxi reuròmy raremyhÿ. Juhuu ijõ roire hãwyy-wana. Tahe tii rurure iriõreõlemy. ²¹ Tahe ihewo ludu iseriõre wytese-wana roire. Tii rurure iriõreõlemy. ²² Ihewoludutyhy tule ibutumy roire wytese-wana, tahe ituerenyre iriõreõlemy. Iròòbymy tahe hãwyy tule rurure. ²³ Ixixanau tahe mohãbubo tuu rarekre. Ibutumy dori wytese-wana roire. ²⁴ Tai tahe Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaki kaiboho teòsamý toite aõma ritina teeryõtenyteki. Tule Deuxururu teeryõtenyte. ²⁵ Ixixanau heka moõ roiõthy. Ibutumy iny ÿju wese rarekre biu bede-txi. ²⁶ Kaiboho aõbo tatyyritinytenyõta iny rubu-ribi kedexixakremy. Kia heka raritinymy rÿire Moisesi tyyriti-ki, òwòrusõmo ijyy-ki rÿimyhÿ. Iwese Deuxu rarybere Moisesi-ò: —Jiarÿ heka Abraõ Deuxu rare. Ijai Deuxu rare. Ijaò Deuxu jiarÿ rare. ²⁷ Jiarÿ heka rubu mahãdu Deuxu aõkõ rare, tahe iru mahãdu Deuxu jiarÿ rare. Kaiboho teòsamý toite.

²⁸ Bede ywina erydÿý mahãduõ nadé ijohonamy. Tahe tiiboho widee raryberenymy roholareu, Jesuisi tamyreny rirawyònywihikÿreu,

tahe tii Jesuisi-ò ritÿýraxinyre: —Tibo rybe bede ywina juhuure. ²⁹ Jesuisi rirawyònnyre: —Ka heka juhu ludu rare: —Boholake Israeli mahădu, judeu ijoj mahădu wahe. Wanyrÿ, iny Deuxu sohojile rare. ³⁰ Kia aDeuxu luuke ibutumy awo-ribi, aumytyytyby-ribi, ibutumy aruru-ribi. ³¹ Ka heka ihewo ludu rare: —Kai abireluduluuke iwese ixiluuke wese. Ijõ bede ywina heka ka ratyreõre. ³² Tahe Bede ywina erydÿý mahăduõ rarybere: —Inatyhymy kai tarybeta. Deuxu heka sohojile ratximyhÿre. ³³ Ibutumy awo-ribi iluukemy. Ibutumy aruru-wana iluukemy. Tule ibutumy aeryna-wana iluukemy. Iwese kai ixiluure wese, abire ludu mahădu luukemy. Kia heka ibutumy iròduxweloo ratyre rare. Ibutumy wahidÿýnaloodÿýna ratyre rare. ³⁴ Jesuisi rieryre kia hăbu rirawyònnywhikÿre tai tamy rarybere: —Kai heka Deuxu Iòlòna-ribi irehemy aõkõ. Tai tahe ibutumy ilau ruberure tÿýraxidÿýki.

³⁵ Jesuisi dohodÿýna heto-ki rierynamyhyreu, rarybere: —Timybo Bede ywina erydÿý mahădu rarybemyhÿre Kristu Davi riore raremy. ³⁶ Davi rarybere aõmybo Deuxu Tyytybytyhy tamy narybedemy: —Wanyrÿ rarybere Wanyrÿ-ò: —Bodony warurunawe-ribi. Txiohe rare, aõludu awarawo-txi aritudikre. ³⁷ Tahe Davile Wanyrÿ rininire. Timybo tahe Davi iriõremykre. Tahe iny sôwemy deysana-di roholarenyre.

³⁸ Tii rierynamyhyreu, rarybera: — Bexiemyhÿbeny bede ywina erydÿý mahădu lau. Tiiboho heka tytrehe-di riraluurenryre. Tiiboho heka rybedÿýluurenryre hăwâhăkÿ riranaki. ³⁹ Dohodÿýna heto-ki juhurylnana luurenryre. Tule

ta anarŷŷ rŷiwana, juhu rynanadile tamyreny awire. ⁴⁰ Tiiboho tule wytese urimynydu aõna aõna ritarenyre. Ixitòedŷŷna rehehekŷ rexítòenymyhŷrenyre. Tiiboho heka aõnihikŷmy aõhõkŷmy dŷñana riòwynyrenykre.

⁴¹ Jesuisi retehemy rŷimyhŷ dohodŷŷna heto nieruhyna ratya-txi. Tii retehere timybo iny sôwemy tanieru-di tamy rehumyhŷ. Tahe ityhynihikŷ tamy sôwemy nieru-di rehure. ⁴² Tahe nade wytese iaõkõdu mahãduõ tii rare. Tii inatxi nieru sômo-di rehure. Tanieru tahe nierukonana rare. ⁴³ Jesuisi ryryre taerydŷŷna-ò: —Inatyhymy adee araybekre. Kowa heka wytese nieru-di rehure ibutumy iny witxira ratyre. ⁴⁴ Kaa mahãdu ibutumy nieru-di rehure rauhenyredile. Tahe wytese idi rehure ibutumy tanieru-di rexihumy taumy-ribi idi rehure.

13

¹ Dohodŷŷna heto-ribi ròhonyreu, ierydŷŷna tamy rarybere: —Erydŷŷdu, beteheke inihe mana nihikŷ-ò, hetohokŷ-ò. ² Jesuisi rirawyonyre rarybere: —Kaiboho betehebenykre heto nihikŷ-ò. Kia heka mana ijõ wityre-ki rŷiõtyhy, ibutumy heka kedejuxunykre.

³ Oliveira bederatòõhökŷ-ki tii ronyreu dohodŷŷna hetoko-txi, tahe Pedro, Txiau, Joaõ, ibutumy tamy doide rŷýraximy iny-ribi irehemy.

⁴ Wakorený bedelyyke, tiubo kia kŷnyikre. Ibutumy aõna aõna kŷnyikre wana tibo iny bedeerynnyrenykre. ⁵ Jesuisi rexiranyre tamyreny rarybere: —Kaiboho anaitxenanydenyheny lau bexiebenyke. ⁶ Sôwemy dori roikre wanîmy

rarybemy rarekre: —Jiarŷ dori Kristu rare. Tahe iny sōwemy anaitxenanykre. ⁷ Kaiboho wounarybe-ò, aõbinarybe-ò, boholakre, brebbeñyõmykre. Kia heka kanakremy ratximyhŷre. Urile bededŷñana ikonanamy aõkõhyylemyhŷre. ⁸ Uritere inylahinareny, ijõlahinareny-wana wii kidiaõbinanykre. Tule iòlona mahädu ijõ iòlona mahädu-wana wii kidiaõbinanykre. Bede bedesu ijõ hãwã-ki kanamytatakre. Tahe aõkõre rama kedeakre. Kia heka juhu aõhõkõmydŷñana rarekre.

⁹ Kai bexiekre anamydenyheny lau. Tiiboho anawahinydenykre aõludu wedu-ò, iòlò-ò. Tiiboho anahatenydenykre dohodŷña hetowo-ki. Kiabohoko-txi wadée kaiboho kedelyykre inatyhymy aõna aõna rŷiremy. ¹⁰ Rybewihikŷ juhuu ibutumy bede hãwã hãwã-ò kiditŷnydŷñykre. ¹¹ Tiubo aradyrenykeu, urile nohõtiõmy aõbo kaiboho marybebenykre. Kiautyhyle aõmybo rarybekremy bierykre. Kia tahe marybekre. Kai dori aõkõ tarybemahâte, Deuxu Tytybytyhy tahe rarybemyhŷre. ¹² Seriore seriorele wii kidirubunykre. Tyby heka tariore kidirubunykre. Uladule tadi, tyby kidirubunykre. ¹³ Ibutumy heka iny iy kedeakre wani òraru-ki. Kia heka ikonana-ò riijekreu, taumy tarasanakre.

¹⁴ Aõna aõna binahakŷ kanakre, ibutumy rahukemy. Tiiboho kanakeu itxinonana-txi aõkõ rarekemy, kaiboho mahenybenykre bederatòõhòkŷ-ò, Judeia hãwã hãwã-ki ratxikeki, mahenybenykre. ¹⁵ Inyõ hetotyre-ki ratxikeki, urile ròteõmy aõna aõna wydysymy. ¹⁶ Inyõ bedero-ki ratxirekeki, uritere òkeseõmy tyy

òrysymy. ¹⁷ Kobexe heny hāwyy bòtòmy rŷira, tule hāwyy tariore ritònymy rŷira. ¹⁸ Bexitòenykre kia kanaheny bededŷñana sirau. ¹⁹ Aõhõkŷmydŷñana kanakre tiu heka tuuõre. Juhule Deuxu bede riwinyreule wiji tuu yrubule bede roimyhŷre. Tiu heka kiamy bede roiõthy aõhõkŷmydŷñanamy. ²⁰ Deuxu bede iòhòmy rirawetyyòròkeki, moheka irumy ròhònyõthy. ²¹ Inyõ adee rarybekeki: —Kaki heka Kristu ratxireri. Kowa-ki ratxireri. Uritere ityhydŷñomy. ²² Sõwemy Kristu kanakre, urile Kristu inatyhy aõkõ rarekre. Tule Deuxu rybedŷýdu kanakre. Kia Deuxu rybedŷýdu inatyhy aõkõ rarekre. Tiiboho heka bedeòby riwinykre tule bede eryna. Deuxu hõrõ riitxenanykemy inatyhymy kõaõboka. ²³ Kaiboho warybe biyrubunykre. Adee ibutumy juhuule reòbitinyre.

²⁴ Idi webòhôna rŷira txuu, aõhõkŷmydŷñana itue-di,

txuu heka rurunykre. Ahãdu tule rurunykre.

²⁵ Taina heka kedejuxunykre biu-ribi. Biururu raòweòwenykre.

²⁶ Iny retehekre Deuxu Riõre dehemynyna-di. Biurawetyky-ribi kodobehekre. Kia heka lobixina kanabòtòranykre. ²⁷ Tahe taÿju kiditeònykre tawedu ijoihõrõ butudŷýmy.

Kidibutunykre ibutu bede bede konana-ribi, tule ibutu biukonana-ribi.

²⁸ Tahe figureira òwòru-ribi erydŷýna bierybenykre. Tahe iruru raixinykreu tahe, txiru ròhònykreu, tai tahe bierybenykre wyra iòhòreri. ²⁹ Tule kia aõna aõnamy bobibenykreu, tii iòhòlereri. Ijòkile wese nyide. ³⁰ Inatyhymy

adee ararybekre, kia wijinabòdu itueõtyhy aõna aõna rÿikre hãrele. ³¹ Biu, bede-wana ituekre, tahe warybe itueõtyhy. ³² Moõ heka rieryõtyhy tiubededõnanamybo tii kòdòòsekre. Tule ÿju biutxile rieryõre. Tule iriõre rieryõre. Tule tyby sohojile rieryre.

³³ Kaiboho bexieke, beteheke. Kai dori teeryõtenyte tiubededõnanamybo kòdòòsekre. ³⁴ Kedehemynykremy dori iwese hãbu tÿimy rarewese tii rexitareu, ririre tadeòdu. Tadeòdulemy tule ridyre itxeredu retehemyhÿkemy. ³⁵ Tahe betehe inihe teeryõteri dori tiubo kanakre heto wedu, txioromy ada ruwetya aõbo, ada hãnie hãbu ryry-di aõbo, ada txumy aõbo. ³⁶ Betehe inihe iny araraõõlemy tii rehemynyreri aki rahakre atÿi-ò. ³⁷ Aõna aõnamy jiarÿ rarybemyhÿre, rarybera ibutu-ò: —Bijebeny.

14

¹ Kia-ribi inatxi txumy riuhenmy ratxireri anarÿý kodohonykremy. Kia anarÿý wehity-hynamy heka iny ratya-di reare. Tule orotxu anarÿý kia ròhonyre. Tule Deuxu aõmysõdÿýdu wedu mahãdu tule bede erydÿýdu mahãdu Jesuisi rimykemy ratxireri idi rirubunykemy. ² Tiiboho rarybemyhÿrenye: —Kiahe aõkõre anarÿý rÿireriu, iny sôwemy inydeereny kana aõbinanyheny.

³ Jesuisi Betÿnia hãwã-ki ratximyhÿu, Simaõ tyybina heto-ki ratximyhÿre. Jesuisi òwòru besedõõbire-ki roimyhÿ. Tahe hãwyw aderòna òwynihikÿ-di lÿnyrena wihihikÿ-di nade. Tai ihyna

riwebòhonyra tahe Jesuisi ratityre-ò ritxiwira.
⁴ Inyōreny rexiykaranyke. Tahe widee rarybera: —Aõhererekibo aderònà rahura. ⁵ Inywitxira tahe iòwynykewi sôwemy nierumy kia-ò. Kia nieru-di tahe iny aõkõdu-ò rawahidýñykre. Tahe tiiboho rexibynyreri hâwyee dee. ⁶ Tahe Jesuisi rarybere: —Txiòhe rare, uritere ixibydýñomyke. Tii heka aõwhikýbo wadée riwinyra. ⁷ Kiamy aõu aõu iny aõkõdu rýikremy. Aõule heka tamy aõwhiký biwinybenyke. Jiarý tahe, aki aõu aõu aõkõlekre. ⁸ Tii heka rexikonananymy ròwidýyre. Aderònà-di watyre ritxiwire wabede-ò jiarý raõule. ⁹ Inatyhymy adeereny ararybekre. Aõtxile Deuxu Rybewihiký iny relyykre. Kia-ò kahâwyi ijyymy relyykre, ibutumy iny idi rôhõtinykremy aõbo riwinyredi.

¹⁰ Tahe Judasi Isariò Deuxu aõmysýdýñdu-ò rara Jesuisi tamy rawahidýñkemy. ¹¹ Tiiboho tamy roholarenyre, reysare. Tahe tamy nieru riwahinskyemy riurenanyre. Tahe Judasi rijjemyhýre aõu aõu bedewihiký tamyreny riwahidýñkemy.

¹² Juhu orotxu anarýñtxure budoeni xiweloo rirubuny rahudi tahe Jesuisi erydýñna mahâdu tamy rarybere: —Titxibo anarýñ rýsýnamy biroxikemy atxiteri. Jiarýboho kowa-ò aroikre. ¹³ Tahe Jesuisi tamy rarybere: —Kaiboho boikre hâwâhâký-ò. Tahe hâbu-wana wii biòbynykre butxi-di riwyriteriò. Tahe tii biheludunybeny. ¹⁴ Aõtxile hetoõ-txi ralòke, kaiboho marybebenyke hetowedu-ò: —Waerydýñdu rarybera: —Titxiwexe anarýñ

rŷsŷna arirŷsŷkre waerydŷŷna-wana. **15** Tii heka adee kiditeòsinykre hetowowitxiraõ biu-txi. Ibutumy rexihumy rŷire inydeereny. Kowa rŷsŷna inydeereny biywinykre. **16** Tahe ierydŷŷna rexitare. Roire hâwâhâkŷ-ò. Tahe ròhonyre iwese Jesuisi relyyre wese. Tahe ibutumy rexihurenryre anarŷŷ-ò.

17 Txiorou Jesuisi nadé taerydŷŷna waòinatxi reurò-wana. **18** Tiiboho òworubesedŷŷ

riroximahâu, Jesuisi rarybere: —Kaiboho wawana teroxitenyteri sohojiõ biwawahinskyre.

19 Tahe urihimyò rexiranyre rabedewomy. Tahe widee raryberenryre: —Jiarŷle heka ariwahinskyre. **20** Tii rirawyònyre: —Kaiboho,

waòinatxi reurò mahâdu sohojiõ. Kia mahâduõ orotxu-di wawana rebenymyhŷ besero-ki.

21 Inatyhymy Deuxu Riore Hâbutyhyhykŷ rakre iwese iritina rŷrewesele. Kobexeheny kowa hâbu heka kidiwahinskyre. Tamy iny awire kedeaõlede.

22 Tiiboho riroxireriu, Jesuisi orotxu rimyre, raorore, rexitòenyre, tahe tamyreny riwahinyre. Rarybere: —Ãhâxe, kia heka waumy wese rare.

23 Tahe vîlhynamona rimyre, rexitòenyre, tahe tamyreny riwahinyre. Ibutumy ibute bute iribi tuu riõrenyre. **24** Tamyreny rarybere: —Kia wâhâlubu wese rare. Kia hâlubu heka rybe tŷmyra ywidŷŷna hâlubu rare. Kia inyboho kidinohõtijuadenykre. Wahâlubu heka kedejuxunykre iny rabòrònihikŷ dee. **25** Inatyhymy ararybekre: —Ariõõtyhy heka ôtetibederatyube tŷmyra ihyy tahe tiutxumybo Deuxu Iòlôna-ki ariõkre.

26 Deuxuwimy rawinyrenyreu, tahe

rexitarenyre Oliveira bederatòòhòkÿ-ò.

²⁷ Jesuisi tamyreny rarybere: —Kaiboho ibutumy wijirumy biwaribenycré. Kia heka iritina rÿire.

Itxeredu tahe riròrenyekéki, budoeni rahenycré.

²⁸ Tahe rubu-ribi adexixakreú, arakre akomy Kalileia-ò. ²⁹ Pedro rarybera Jesuisi-ò: —Ibutumy araríekí, arariôtyhy. ³⁰ Jesuisi tamy rarybera: —Inatyhymy ararybekre. Wijirumy häniehãbu inatxi kydyrykreule, kai iny witxira-ò biwatxiönykre inataõ bedemy. ³¹ Tahe Pedro rarybera tarurutyhymy: —Aôkôre, aratxiönyôtyhy, ihârele tahe awanale arurukre. Ijô mahãdu tule kia wese rarybera.

³² Tahe roire Kesemani hâwãmy ninadu-ò. Taerydÿýna-ò rarybera: —Biwaraòmy bonykre kakile. Kowa-ò arexitòenycre. ³³ Tii ridyrenyre Pedro, Txiau, Joaõ-wana. Jesuisi rexiranyre rabedewomy ihyy rexitòenyre. ³⁴ Tahe tamy rarybera: —Watyytyby heka rabedewomy ratxireri rubuhyy-ò. Kaki bonykre biijemý.

³⁵ Tahe iko-txi urihimyò rareu, resere. Rexitòenyre: —Waha, adee arexitòenycre. Adee awikeki, kia òraule tiu waròteõna. ³⁶ Tii rarybera: —Waha, adee ibutumy isiraõre. Kia bemona inyhe waròbi bitake inihe. Tahe Wadeewi Wadeewi-ki aõkõ watxireri, tahe adeewi-ki.

³⁷ Tii rehemynyre tai rahare rôrõrenymy roireriò. Rarybera Pedro-ò: —Simaõ, Tarôteri aõbo. Biijeôtyhy sohoji òramy bededÿñana.

³⁸ Biijebenycré, bexitòenycre, uritere rutaanamy ròteõmykre inatyhymy atyytyby irurudire tahe

ade iruruõre. ³⁹ Tahe Jesuisi ixityre rare rexítöenyre ixiwesele. ⁴⁰ Ròösereu, ijõ-ki rahare rõrõmy ixiwesele, irururený rautxienymyñhý dori. Tiiboho rierykõre idi rirawyònnyrenyre. ⁴¹ Tahe ixybyle ròösere tahe rarybere: — Morõbeny bexielehynybeny. Òra iòhòreri. Kia heka Deuxu Riòre Hâbutyhyhyký kanawahidýýkre òrarudu mahãdu-ò. ⁴² Bitýmynybenyke, rokoirený, walòsedýýdu iòhòmy rareri.

⁴³ Tii rarybereriu, aõwesele Judasi nadé. Kia heka waòinatxi reurò mahãduõ rare. Tii-wana doide hãbu mahãdu mayrehe-di, òhòtemy debóna. Kia heka hãbu mahãdu doide matuari mahãdu-ribi, Bede ywina erydýý mahãdu-ribi, Deuxu aõmysýdýýdu wedu-ribi. ⁴⁴ Lòsedu tamyrený juhuu bede eryna riwahinyre. Kawese heka rarybere: — Kowa heka inyõ-ò aruwokre, tii heka hãbu rare. Bimybenykre, birarenýbenywihihikýkre. ⁴⁵ Judasi rehemynyrenyreu, tahe rarybere: —Wedu, wedu. Tahe tamy ruwore. ⁴⁶ Juda ijoí Jesuisi rimyra. ⁴⁷ Kia ijoíõ mayrehe ritare tahe Deuxu aõmysýdýýdu wedu deòdu nohõti riorore. ⁴⁸ Tahe Jesuisi dirawyònnyde: —Kaiboho mayrehe-di tiwaõrynyteri wasidu-wesemy aõmy, ohôte-di. ⁴⁹ Jiarý tahe dohodýýna heto-ki watximyñhý txuõ txuõlemy adeerený araerynanywâhâdenye. Kowa-ki heka tiwamyõlemyhýtenyte. Tahe aõbo iritina-ki rýrireri, kia heka kýnyikremy. ⁵⁰ Ibutumy ierydýýna mahãdu ririrenýre, rihenyrénre.

⁵¹ Kia heka hãbuõ riheludunymyñhý tyy tayredile rexitynymy tiiboho ridyrenyre. ⁵² Tii tahe tyy

ririre tahe rahenyre tadelemy.

⁵³ Deuxu aõmysõdõõdu wedu-ò tiiboho Jesuisi ridyre. Bede ywina erydõõ mahãdu, matuari mahãdu-wana ributunyre. ⁵⁴ Pedro riheludunyre irehetyhytyhymy. Rehemynyre Deuxu aõmysõdõõdu wedu heto-ò. Tai tahe ixitõteenymy heõtywera-ò rorukumyhõ heto itxeredu mahãdu-wana. ⁵⁵ Deuxu aõmysõdõõdu mahãdu wedu, tule dohodõõdu mahãdu alobixidu riijemyhõre aõlemy Jesuisi òludu relyymyhõre, Kia õraru-ki rirubunyrenykemy. Rahaõre.

⁵⁶ Sõwemy iny ruimy relyymy rõimyhõ. Iruinareny wiribi hitxi hitxilera. ⁵⁷ Ijõ mahãdu rõimyhõre relyyrehäre ruimy rarybere: ⁵⁸—Inyboho irybe-ò roholarenymy: Jiarõ heka dohodõõna heto ariixãwididõõnykre kia heka hãbu iwidõõna rare. Txu inataõ-di ijõ ariwinykre iwidõõnaweseõre. ⁵⁹ Kia heka aõmybo tuu relyyrenyremy irybe wiribi hitxi hitxire. ⁶⁰ Deuxu aõmysõdõõdu mahãdu rõire inysõwetya-txi. Tii Jesuisi ritõõraxyinyre: —Kai aõbo biwarawyõnykre aõmybo relyyrenyreri adee òladumy. ⁶¹ Tii rerawyõnyõlere ixyby tahe Deuxu aõmysõdõõdu mahãdu ritõõraxyinyre: —Kai aõbo Kristu tate, Deuxu wityhy riõre. ⁶² Jesuisi rarybera: —Jiarõ heka. Kaiboho betehebenykre

Deuxu Riõre Hâbutyhyhykõ Deuxu rurunaweribi-ò ronyreri. Kaiboho tii betehebenykre Deuxu Riõre Hâbutyhyhykõ biuwetyky-ribi naderi.

⁶³ Deuxu aõmysõdõõdu wedu ityy riykara idi rarybera: —Aõhererekibo ijõ alobixidumy iny rururenryreri. ⁶⁴ Kaiboho taholatenyta

aõbina binalemy rarybereriò aõmybohe kaiboho tahõtinymyhytenyte. Ibutumy heka tawo riraõhorerenyra rubudukremy. ⁶⁵ Tahe ijõ ityre rybeximy rarutaara rexiruehetynyre tahe tule rihetenyre. Tahe rarybere: —Mota làhà arahätenyre. Idi tahe heto itxeredu tule rihetenyre.

⁶⁶ Pedro heka ratximyhõ bedeube-ki tahe ijadõma dehemynyde, Deuxu aõmysõdõydu deòdu. ⁶⁷ Pedro rexitõteenymyhy heòtywera-ò tahe ijadõma tamy retehere. Tahe rarybera: —Kai tule Jesuisi Nazare ludu-wana atximahâte. ⁶⁸ Tahe tii rexitxiõnyre: —Jiarõ reeryõre aõmybo kai tarybeteri. Tahe Pedro hetowo-ribi ròhonyre. ⁶⁹ Ijadõma ixypy by ixypy by itxeremy rarybere kowa ijoï-ò: —Kowa heka tii mahãduõ rare. ⁷⁰ Tahe tii ixityre rexitxiõnyre. Ixybyle kowa ijoïõ Pedro-ò rarybera: —Inatyhymy kai ijõ mahãduõle tate. Kai dori Kalileia mahãdu tate. ⁷¹ Tii inatyhytyhyrybemy rarybera: —Jiarõ reerykõre hãbumy tarybetenyteri. ⁷² Tahe hãnie hãbu ryryra, inatxi hewoludumy. Ta Jesuisi rybe-txi Pedro tõhõti reare. Iwese Jesuisi rarybere: —Inatxi hãnie ryrykredi, ihewoludukomy ryrykre, wadee bedexitxiõnykre inataõmy. Pedro tahe iribi rexitareu, rahinyre.

15

¹ Txuu reareu, Deuxu aõmysõdõydu wedu, matuari mahãdu, Bede ywina erydõy mahãdu ibutumy ributunyre. Tahe Jesuisi ritaataare tahe ridyrenyre Pilato-ò. ² Pilato Jesuisi-ò ritõyraxinyre: —Kai aõbo judeu iòlò tate. Tii rirawyonyre: —Kai

ka tuu tarybeta. ³ Deuxu aõmysõdõõdu mahãdu wedu rarybere Jesuisi aõna aõna awimy aõkõ riwinyre. Tahe Jesuisi riwawyõnyõhyylere. ⁴ Pilato ixybyle rÿõraxire: —Kai birawyõnyõtyhy aõbo. Kai aõbo taholaeteri aõmybo tiiboho autedé-ò raryberenyreri. ⁵ Tahe Jesuisi rarybeõhyylere tahe Pilato urile bede riòtiinymyhÿre.

⁶ Kia heka juhuu iny deòwarixina rare hãbu ròteduõ ritakemy anarÿõtxuu. Aõtxile iny tamy rexitõenyke. ⁷ Ròtenawo-ki raremyhÿ inyõ Barabamy ninadu-ki. Tii tahe inywitzira aõbinadu mahãdu-wana ratximyhÿ. Kiamy inydinodu òraru-ki aõbina rÿireki, tii iny rirubunyre. ⁸ Iny sõwehekÿky-ki doide, tahe rexiranyre ixitõedõõmy: iny deòwarixina kòdõhõnykre. ⁹ Pilato dirawyõnyde: —Adeereny ariõlõdõõnykekõ aõbo ka judeu iõlõ. ¹⁰ Tii rieryre dori Deuxu aõmysõdõõdu mahãdu wedu tamy Jesuisi ridyrenyre iwobinanareny lau. ¹¹ Deuxu aõmysõdõõdu wedu inysõwe riixitõedõõnyre Baraba riõlõdõõnykemy. ¹² Pilato ritõõraxinyre ixybyle: —Aõhebo tahe idi arotõõnykre. Kaiboho tuu teninimyhÿtenyte judeu iõlõmy. ¹³ Tiiboho rirajuarenyre: —Bitamadõõnyke itxeò nihikÿ-ò. ¹⁴ Ta Pilato tamyreny ritõõraxinyre: —Aõbina takariwinyre. Aõhe-wana ixityre rirajuamyhÿrenyre: —Bitamadõõnyke itxeõnihikÿ-ò. ¹⁵ Pilato inydee aõ riwahinskykemy rõhõtinyra, tai ta Baraba riõlõdõõnyre. Idi tahe Jesuisi riyhytanymy rahudi, riteõnyre itxeõnihikÿ-ò riukõrenykremy.

¹⁶ Soldado ridyrenyre heto woube-ò. Tai tahe ibutumy soldado ributunyre. ¹⁷ Tahe

tyysòborehekÿ-di rityynyrenyre. Tahe ede rataana ritidire ira-ò. ¹⁸ Tahe rirybenyrenyre: —Adee nihikÿre judeu iòlò. ¹⁹ Tahe rihetenyre bòtore-di irati-ò, tahe ityre rarylortexinyre tahe rÿire tatiowotimy rityhynykemy. ²⁰ Tahe tyysòbore iribi ritara, tahe ityyle tamy ritidira. Inatyhymy ridyrenyre itxeònihikÿ-ò riukòrenykremy.

²¹ Kowa-di rekoarenyre hâbuõ. Simaõ Sireni inire. Kia heka Alexÿdre, Rufu-wana tyby rare. Tii nade bedero-ribi. Tiiboho tahe riitxyydÿnyre itxeò-di retyykemy.

²² Riwyrenyre bederahy-ò Kòkòta ninadu-ò. Kia heka iwitxira rybe rare. Kia heka rubu rattybyho wese rare. ²³ Tiiboho vîi riurinyre òwòruberu-wana. Tahe tii tuu riõolera. ²⁴ Itxeònihikÿ-ò raukòrenymy rahudi tahe ityy wirarea riatyre, tahe ityy-di rarudeòsanyre tibo iny sohoji sohoji ityy riwykremy. ²⁵ Biurasò txu Jesuisi itxeò-ki raukore. ²⁶ Iratya-ki tahe ritina rÿire: JUDEU IÒLÒ. Kia heka iny tuu rarylortexinyre. ²⁷ Tahe tii-wana inatxi wasidu itxeònihikÿ-ò riherinanyre, ijõ ruruweribi-ò, ijõ hyweweribi-ò. ²⁸ Tahe rotÿnyre aõbo Deuxu ritina-ki rÿire wese: Tii ratximyhÿ òrarudu mahãdu-wana. ²⁹ Iny reareare tara riohowimy rarylortexinyre aõbina binamy: —Kobe, kai korihe dohodÿna heto biatykemy inataõ txudile tahe itytre bidiwinskyre. ³⁰ Kaile inyhe bexitakre itxeò-ribi. ³¹ Iwesehyyle Deuxu aõmysÿdÿdu wedu, bede ywina erydÿ mahãdu-wana widee rarylortexinyre. Jesuisinimy raujõmorenyrer: —Tii iny witxira ritare, tiile tahe rexitaõtyhy. ³² Kristu,

judeu Iòlò, bodobehewe itxeò-ribi jiarŷboho arobirenykremy, tai tahe aratyhyynyrenykremy. Tule wasidu tii-wana raukòrenyre itxeò-ki Jesuisimy raujõomorenyre.

³³ Txutyeu ibutumy bede rurunyre. Tahe roire txu kaò resemy. ³⁴ Kiaule tahe Jesuisi rarybeterenyre: —Elòi, Elòi, lema sabatani. Kia heka iwitxira tybe rare. Kia rare: —WaDeuxu waDeuxu, aõherekibo kai tiwarite. ³⁵ Ijoïõ heka tamy roholareu, rarybere: —Tii heka Eliasi-ò ryryreri. ³⁶ Hâbuõ reare bexi ritŷxinyre vîi juberere-di idi tahe ritidire tabòtòrejura-ò. Riwhahinyre Jesuisi ritòkemy. Tahe rarybere: —Deinyhe tamy inyhe reketehereny Eliasi kanakremy aõbo inyhe itarasamy. ³⁷ Jesuisi ryryre irariemy idi rurure. ³⁸ Dohodŷña hetowetyy raykare inatxi weryna tyymy, biu-ribi, bede-ò. ³⁹ Soldado dinodu Jesuisiko-txi ratximyhŷre. Tahe rurureu, irubumy robire. Tahe rarybere: —Ka heka inatyhymy Deuxu riore rare. ⁴⁰ Tule hâwyy mahâduõ retehemery rŷimyhŷ irehe-ribi, tòwysyreny-ki, Marie Madalena, Marie (Txiause, Jyjese tii rare. Txiau heka Jyje hewoludumy rare.) Salome tule ihŷre ijõ-wana. ⁴¹ Kia heka Jesuisi Kalileia raremyhŷu, tiiboho tahe sôwemy iny-wana doide Jerusalë-ò.

⁴² Txioromyhe dehemynyde. Wirareasanatxu rare. Kia heka sabadotxukokile rare. ⁴³ Jyje Arimatea hâwã ludu dohodŷdu nihikŷo rare. Tule heka tii riraòmy ratximyhŷ Deuxu Iòlònà. Tii ruberuõlemy rare Pilato-ò Jesuisiumymy ix-itòedŷmy. ⁴⁴ Pilato rabedeòtiidŷñanyre Jesu-

isi rurumy roimyhdi tai ryryre soldado dinodu-. Tai Pilato ritraxyinyre, Jesuisi rurumy roimyhdi. ⁴⁵ Soldado rarybereu Jesuisi rurumy roiremy tahe Pilato riteonyre Jesuisiumy Jyje- iwahidmy, ⁴⁶ Jyje ritare itxeonihik-ribi tahe rittenyre tyyurahk-di. Idi tahe ritidirenyre mana hloo wabedewo-. Tahe mananihik-di rijjtobonyra. ⁴⁷ Marie Madalena, ijo Marie Jyjese reteherenyre titxibo tii ritidirenyre.

16

¹ Tahe nobiutxu, Marie Madalena, ijo Marie-wana ihewoludu Marie, Txiause, Salomese-wana rare. Tiiboho lnyrena ribranyrenyre. Tahe roire Jesuisibymy idi rekoakremy lnyrena-di. ² Juhutxu semana bedednanau txuu deadeule roire wabede-. ³ Wideo raryberenyre: —Mowexe mana ritakre ijo-ribi. ⁴ Tahe tuu robirenyre. Mana nihik ritamy rire. ⁵ Wabede- rironyrenyre, robirenyre weryrybweselemy ronymyh ruruweribi-. Ityy urahakmy ronymyh. Tahe tiiboho bede ritiinyrenyre ruberurenymy. ⁶ Tii tamyreny rarybera: —Uritere breburenymy. Kaiboho abo teorytenya Jesuisi Nazare ludu. Kia itxe-ki rurure. Tii aok kaki ratxireri. Rexixara rubu-ribi. Betehebeny inihe tai ritidira. ⁷ Makre. Marybekre ierydna- tule Pedro-. Tii rakre akorenemy Kalileia- kaiboho tuu lobiximy boikre tuu adeereny raryberemy. ⁸ Tahe tiiboho rihenryrenyre wylemy wabede-ribi ruberumy. Tiiboho mo heka rarybehylyerenyre ruberumyhrenyki.

9 Juhutxu semana bededŷñau Jesuisi rubu-ribi rexixare. Idi tahe juhuu àsitereribile rexitŷnnyre Marie Madalena dee. Kia-ribi heka juhuule ritare debò inatxi reurò tyytybybinamy. **10** Tii rare Jesuisi-wana raremyhŷ mahâdu-ò. Tiiboho rabedewomy ratximyhŷreny, rahinymyhŷreny. **11** Tamyreng relyyreu iwese Jesuisi tamy rexitŷnnyre wese Jesuisi irulemy ratximyhŷmy tuu robireke, rityhyntyõlerenyre.

12 Jesuisi rexixamy rahudi tahe, iwitziramy rexisŷnymy inatxi erydŷñna-ò. Tiiboho heka roimyhŷrenyre bedero-ò. **13** Tahe dòòsede relyrenyre taijoi-ò, tahe tule rityhyntyõlerenyre.

14 Tahe waòsohoji reurò erydŷñna-ò Jesuisi àsitereribile rexitŷnnyre. Tiiboho riroximyhŷrenyò rexitŷnnyre. Tahe Jesuisi tamyreng rarybera: —Aõhererekibo kaiboho iny wamy robira mahâdu tetyhyntyõteri. **15** Kaiboho boibenyeke ibutumy bede bede-ò Rybewihikŷ bitŷnnykremy. **16** Inyõ Rybewihikŷ rityhyntykeki, idi kidisebenykeki, tii Deuxu ritake. Inyõ rityhyntyõkeki, Deuxu ixi-ribi riteònykre iòraru-ki. **17** Kia bede eryna ityhydŷñdu kidiheludunykre. Tiiboho tyytybybina kiditeònykre wani-ki. Tule heka tiiboho itŷmyra rybe kanarybedenykre. **18** Hemylala rimyrenyreu, aõhe rotŷñyõlere tule rubuna monamy riõkeki, rotŷñyõlere. Tiiboho tebò ritidirenkyre bina mahâdu-ò tahe riteytenykre.

19 Idi tahe Jesuisi tarybe rahuredi, Deuxu ridyre biu-ò. Tahe ronyre Deuxu ruruweribi-ò. **20** Tahe tiiboho roire ibutumy bede bedemy tai bede ritŷnnyrenyre. Wanyrŷ riwiòhenanyrenyre

MARKU 16:20

lviii

MARKU 16:20

tahe bede eryna-di irybe ixidee rimyrenyre
ihelududŷŷdu mahădu-ò.

Deuxu Rybe Tyyriti New Testament in Karajá (BR:kpj:Karajá)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karajá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Karajá [kpj], Brazil

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Karajá

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
55ce0bcd-101e-52a3-984e-847027efe150